

บทที่ ๑

บทนำ



ความเป็นมาของปัญหาก่อนดำเนินการวิจัย

ในสมัยโบราณเชื่อกันว่า โลกของเราเป็นศูนย์กลางของจักรวาล มีดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดวงดาวต่าง ๆ เป็นบริวาร ความเชื่อดังกล่าวมีลักษณะตรงกันข้ามกับความเชื่อตามหลักดาราศาสตร์^๑ ในปัจจุบัน ซึ่งเชื่อกันว่าจักรวาลหรือเอกภพนั้น เป็นสภาพรวมหมกอันประกอบขึ้นจากสสารขนาดใหญ่ซึ่งมีมวลสูง

ส่วนจักรวาลตามคติทางพระพุทธศาสนานั้น มีความแตกต่างไปจากความคิดหรือคติข้างต้น แต่ก็ยอมรับตามหลักวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน ในส่วนที่เชื่อว่าโลกมีศูนย์กลางของจักรวาล แต่ว่าโลกเป็นเพียงส่วนประกอบส่วนหนึ่งของจักรวาลเท่านั้น และจักรวาลก็มีไต่อยู่หนึ่งกับที่ คติดังกล่าวนี้นี้ พระสิริมังคลาจารย์^๒ ไต่กล่าวไว้ในคัมภีร์จักกวาฬปิณีว่า "อนึ่ง ที่เรียกว่า "จักรวาล" เพราะวิเคราะห์ตามศัพท์ว่า ย่อมผันไปราวกะจักร อธิบายว่า เคลื่อนไป คือหมุนไปราวกะล้อของรถ"^๓ และ

พระวี ภาวิไล, กล่าวไว้ในสารานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เล่มที่ ๔ หน้า ๔๗๒ - ๔๗๓ ว่า จักรวาลหรือเอกภพในปัจจุบันแบ่งออกเป็น ๔ จำพวก คือ ๑. กาแลคซีธรรมดา ๒. กาแลคซีวิทยุ ๓. ควอซาร์วิทยุ และ ๔. ควอซาร์เงียบหรือกาแลคซีกิ่งดาว

^๑ สดุดม จังกาจิตต์, จักกวาฬปิณี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๕.

^๓ เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๕๓ - ๑๕๔.

ข้อความตอนหนึ่งในคัมภีร์เดียวกันนี้ ได้กล่าวไว้อีกว่า

ในคำว่าจักรวาลที่ป็นั้น ที่เรียกว่าจักรวาล คือโลกธาตุ แท้จริง
 คำว่าที่ท่านกล่าวไว้ในอรรถกถาทั้งหลายว่า จักรวาลหนึ่งแม่ทั้งหมดนั้น
 คือโลกธาตุหนึ่ง แม้ในฎีกาอรรถกถาทั้งหลายเหล่านั้น ท่านก็กล่าวไว้ว่า
 โลกธาตุคือจักรวาล เหตุที่ท่านเรียกโลกธาตุนั้นว่าจักรวาล เพราะถูก
 ภูเขาจักรวาล ซึ่งคล้ายกับวงรอบของกงรถ ไค้แวกล้อมไว้โดยรอบ แม้ใน
 คัมภีร์โลกที่ปกสาร ท่านก็กล่าวไว้ว่า ชื่อว่าจักรวาลเป็นที่อันภูเขาชื่อสิเนรุ
 ภูเขาสัตตบริภัณฑ์ ทวีปใหญ่ทั้งสี่ทวีป ทวีปน้อยสองพันทวีป และมหาสมุทร
 ทั้งหมดประคัมประคาแล้ว โดยมีภูเขาจักรวาลแวกล้อมไว้โดยรอบ^๑

สารานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้อธิบายไว้ในทำนองเดียวกันกับ
 ข้อความข้างต้น กล่าวคือ ท่านเรียกจักรวาลว่าโลกธาตุ ซึ่งมีลักษณะเป็นปริมาตร
 และมีพื้นฐานกลมเหมือนกงของรถ และที่เรียกว่าจักรวาล เพราะเรียกตามชื่อภูเขา
 จักรวาล ที่ล้อมรอบจักรวาลหรือโลกธาตุ ซึ่งทำหน้าที่เป็นกำแพงกันแสงสว่างและ
 ความมืดจากภายนอกจักรวาล^๒

สำหรับจำนวนของจักรวาลนั้น เชื่อว่ามีจำนวนมากมายนับไม่ถ้วน ในคัมภีร์
 พุทธศาสนาก็จะกล่าวถึงจำนวนของจักรวาล เป็นหมื่นจักรวาลและแสนโกฏิจักรวาล

^๑สตฺถกณ จังกาจิตต์, จักรวาลที่ป็น กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓, (วิทยานิพนธ์
 ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
 ๒๕๒๐), ๑๕๓.

^๒สังคม ศีวราช, "จักรวาล" สารานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน,
 เล่มที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๐๕ - ๒๕๑๑), หน้า ๔๗๗๖.

เช่น ในขัมมปัทฏฐกถา^๑ ตอนที่แสดงเรื่องมัญญุทถุณทลิมานพ้วยหนักใกล้จะถึงแก่กรรม พระพุทธเจ้าทรงเล็งพระญาณตรวจดูสัตว์โลกผู้ควรจะได้บรรลุนิพพาน และทรงแผ่ช่วย คือพระญาณไปในหมีนจักกรवाल ทรงเห็นมัญญุทถุณทลิมานพอยู่ในข่ายคือพระญาณของพระองค์ และพระองค์ได้เสด็จไปโปรด ที่กล่าวจำนวนจักกรवालเป็นแสนโกฏิก็มี เช่น ตอนที่ทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์^๒ ว่า พระพุทธองค์ทรงมีพระอาณาแผ่ไปในแสนโกฏิจักรวาล และในคัมภีร์จักกวัตทีปนี้กล่าวไว้ว่า "ก็สิ่งไม่มีที่สุดมีอยู่ ๔ อย่าง คือ อากาศ ไม่มีที่สุด จักกรवालไม่มีที่สุด หมู่สัตว์ไม่มีที่สุด พุทธญาณไม่มีที่สุด ดังนี้"^๓

จักกรवालมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ หลักฐานที่เป็นเครื่องยืนยันในข้อนี้ ได้แก่ผลงานของกวีที่ถ่ายทอดความเชื่อนี้ไว้ในรูปของวรรณคดี และศิลปินถ่ายทอดความคิดดังกล่าวในรูปของจิตรกรรมบ้าง ตัวอย่างความคิดของกวีที่แสดงไว้ในปฐมสมโพธิกถาว่า

ในสุบินนั้นปรากฏเป็นความ ๒ ข้อ ข้อหนึ่งว่า มีสัตว์ครันพิมานอันหนึ่ง
 ๑
 ๒
 ๓
 ๔
 ๕
 ๖
 ๗
 ๘
 ๙
 ๑๐
 ๑๑
 ๑๒
 ๑๓
 ๑๔
 ๑๕
 ๑๖
 ๑๗
 ๑๘
 ๑๙
 ๒๐
 ๒๑
 ๒๒
 ๒๓
 ๒๔
 ๒๕
 ๒๖
 ๒๗
 ๒๘
 ๒๙
 ๓๐
 ๓๑
 ๓๒
 ๓๓
 ๓๔
 ๓๕
 ๓๖
 ๓๗
 ๓๘
 ๓๙
 ๔๐
 ๔๑
 ๔๒
 ๔๓
 ๔๔
 ๔๕
 ๔๖
 ๔๗
 ๔๘
 ๔๙
 ๕๐
 ๕๑
 ๕๒
 ๕๓
 ๕๔
 ๕๕
 ๕๖
 ๕๗
 ๕๘
 ๕๙
 ๖๐
 ๖๑
 ๖๒
 ๖๓
 ๖๔
 ๖๕
 ๖๖
 ๖๗
 ๖๘
 ๖๙
 ๗๐
 ๗๑
 ๗๒
 ๗๓
 ๗๔
 ๗๕
 ๗๖
 ๗๗
 ๗๘
 ๗๙
 ๘๐
 ๘๑
 ๘๒
 ๘๓
 ๘๔
 ๘๕
 ๘๖
 ๘๗
 ๘๘
 ๘๙
 ๙๐
 ๙๑
 ๙๒
 ๙๓
 ๙๔
 ๙๕
 ๙๖
 ๙๗
 ๙๘
 ๙๙
 ๑๐๐
 ๑๐๑
 ๑๐๒
 ๑๐๓
 ๑๐๔
 ๑๐๕
 ๑๐๖
 ๑๐๗
 ๑๐๘
 ๑๐๙
 ๑๑๐
 ๑๑๑
 ๑๑๒
 ๑๑๓
 ๑๑๔
 ๑๑๕
 ๑๑๖
 ๑๑๗
 ๑๑๘
 ๑๑๙
 ๑๒๐
 ๑๒๑
 ๑๒๒
 ๑๒๓
 ๑๒๔
 ๑๒๕
 ๑๒๖
 ๑๒๗
 ๑๒๘
 ๑๒๙
 ๑๓๐
 ๑๓๑
 ๑๓๒
 ๑๓๓
 ๑๓๔
 ๑๓๕
 ๑๓๖
 ๑๓๗
 ๑๓๘
 ๑๓๙
 ๑๔๐
 ๑๔๑
 ๑๔๒
 ๑๔๓
 ๑๔๔
 ๑๔๕
 ๑๔๖
 ๑๔๗
 ๑๔๘
 ๑๔๙
 ๑๕๐
 ๑๕๑
 ๑๕๒
 ๑๕๓
 ๑๕๔
 ๑๕๕
 ๑๕๖
 ๑๕๗
 ๑๕๘
 ๑๕๙
 ๑๖๐
 ๑๖๑
 ๑๖๒
 ๑๖๓
 ๑๖๔
 ๑๖๕
 ๑๖๖
 ๑๖๗
 ๑๖๘
 ๑๖๙
 ๑๗๐
 ๑๗๑
 ๑๗๒
 ๑๗๓
 ๑๗๔
 ๑๗๕
 ๑๗๖
 ๑๗๗
 ๑๗๘
 ๑๗๙
 ๑๘๐
 ๑๘๑
 ๑๘๒
 ๑๘๓
 ๑๘๔
 ๑๘๕
 ๑๘๖
 ๑๘๗
 ๑๘๘
 ๑๘๙
 ๑๙๐
 ๑๙๑
 ๑๙๒
 ๑๙๓
 ๑๙๔
 ๑๙๕
 ๑๙๖
 ๑๙๗
 ๑๙๘
 ๑๙๙
 ๒๐๐
 ๒๐๑
 ๒๐๒
 ๒๐๓
 ๒๐๔
 ๒๐๕
 ๒๐๖
 ๒๐๗
 ๒๐๘
 ๒๐๙
 ๒๑๐
 ๒๑๑
 ๒๑๒
 ๒๑๓
 ๒๑๔
 ๒๑๕
 ๒๑๖
 ๒๑๗
 ๒๑๘
 ๒๑๙
 ๒๒๐
 ๒๒๑
 ๒๒๒
 ๒๒๓
 ๒๒๔
 ๒๒๕
 ๒๒๖
 ๒๒๗
 ๒๒๘
 ๒๒๙
 ๒๓๐
 ๒๓๑
 ๒๓๒
 ๒๓๓
 ๒๓๔
 ๒๓๕
 ๒๓๖
 ๒๓๗
 ๒๓๘
 ๒๓๙
 ๒๔๐
 ๒๔๑
 ๒๔๒
 ๒๔๓
 ๒๔๔
 ๒๔๕
 ๒๔๖
 ๒๔๗
 ๒๔๘
 ๒๔๙
 ๒๕๐
 ๒๕๑
 ๒๕๒
 ๒๕๓
 ๒๕๔
 ๒๕๕
 ๒๕๖
 ๒๕๗
 ๒๕๘
 ๒๕๙
 ๒๖๐
 ๒๖๑
 ๒๖๒
 ๒๖๓
 ๒๖๔
 ๒๖๕
 ๒๖๖
 ๒๖๗
 ๒๖๘
 ๒๖๙
 ๒๗๐
 ๒๗๑
 ๒๗๒
 ๒๗๓
 ๒๗๔
 ๒๗๕
 ๒๗๖
 ๒๗๗
 ๒๗๘
 ๒๗๙
 ๒๘๐
 ๒๘๑
 ๒๘๒
 ๒๘๓
 ๒๘๔
 ๒๘๕
 ๒๘๖
 ๒๘๗
 ๒๘๘
 ๒๘๙
 ๒๙๐
 ๒๙๑
 ๒๙๒
 ๒๙๓
 ๒๙๔
 ๒๙๕
 ๒๙๖
 ๒๙๗
 ๒๙๘
 ๒๙๙
 ๓๐๐
 ๓๐๑
 ๓๐๒
 ๓๐๓
 ๓๐๔
 ๓๐๕
 ๓๐๖
 ๓๐๗
 ๓๐๘
 ๓๐๙
 ๓๑๐
 ๓๑๑
 ๓๑๒
 ๓๑๓
 ๓๑๔
 ๓๑๕
 ๓๑๖
 ๓๑๗
 ๓๑๘
 ๓๑๙
 ๓๒๐
 ๓๒๑
 ๓๒๒
 ๓๒๓
 ๓๒๔
 ๓๒๕
 ๓๒๖
 ๓๒๗
 ๓๒๘
 ๓๒๙
 ๓๓๐
 ๓๓๑
 ๓๓๒
 ๓๓๓
 ๓๓๔
 ๓๓๕
 ๓๓๖
 ๓๓๗
 ๓๓๘
 ๓๓๙
 ๓๔๐
 ๓๔๑
 ๓๔๒
 ๓๔๓
 ๓๔๔
 ๓๔๕
 ๓๔๖
 ๓๔๗
 ๓๔๘
 ๓๔๙
 ๓๕๐
 ๓๕๑
 ๓๕๒
 ๓๕๓
 ๓๕๔
 ๓๕๕
 ๓๕๖
 ๓๕๗
 ๓๕๘
 ๓๕๙
 ๓๖๐
 ๓๖๑
 ๓๖๒
 ๓๖๓
 ๓๖๔
 ๓๖๕
 ๓๖๖
 ๓๖๗
 ๓๖๘
 ๓๖๙
 ๓๗๐
 ๓๗๑
 ๓๗๒
 ๓๗๓
 ๓๗๔
 ๓๗๕
 ๓๗๖
 ๓๗๗
 ๓๗๘
 ๓๗๙
 ๓๘๐
 ๓๘๑
 ๓๘๒
 ๓๘๓
 ๓๘๔
 ๓๘๕
 ๓๘๖
 ๓๘๗
 ๓๘๘
 ๓๘๙
 ๓๙๐
 ๓๙๑
 ๓๙๒
 ๓๙๓
 ๓๙๔
 ๓๙๕
 ๓๙๖
 ๓๙๗
 ๓๙๘
 ๓๙๙
 ๔๐๐
 ๔๐๑
 ๔๐๒
 ๔๐๓
 ๔๐๔
 ๔๐๕
 ๔๐๖
 ๔๐๗
 ๔๐๘
 ๔๐๙
 ๔๑๐
 ๔๑๑
 ๔๑๒
 ๔๑๓
 ๔๑๔
 ๔๑๕
 ๔๑๖
 ๔๑๗
 ๔๑๘
 ๔๑๙
 ๔๒๐
 ๔๒๑
 ๔๒๒
 ๔๒๓
 ๔๒๔
 ๔๒๕
 ๔๒๖
 ๔๒๗
 ๔๒๘
 ๔๒๙
 ๔๓๐
 ๔๓๑
 ๔๓๒
 ๔๓๓
 ๔๓๔
 ๔๓๕
 ๔๓๖
 ๔๓๗
 ๔๓๘
 ๔๓๙
 ๔๔๐
 ๔๔๑
 ๔๔๒
 ๔๔๓
 ๔๔๔
 ๔๔๕
 ๔๔๖
 ๔๔๗
 ๔๔๘
 ๔๔๙
 ๔๕๐
 ๔๕๑
 ๔๕๒
 ๔๕๓
 ๔๕๔
 ๔๕๕
 ๔๕๖
 ๔๕๗
 ๔๕๘
 ๔๕๙
 ๔๖๐
 ๔๖๑
 ๔๖๒
 ๔๖๓
 ๔๖๔
 ๔๖๕
 ๔๖๖
 ๔๖๗
 ๔๖๘
 ๔๖๙
 ๔๗๐
 ๔๗๑
 ๔๗๒
 ๔๗๓
 ๔๗๔
 ๔๗๕
 ๔๗๖
 ๔๗๗
 ๔๗๘
 ๔๗๙
 ๔๘๐
 ๔๘๑
 ๔๘๒
 ๔๘๓
 ๔๘๔
 ๔๘๕
 ๔๘๖
 ๔๘๗
 ๔๘๘
 ๔๘๙
 ๔๙๐
 ๔๙๑
 ๔๙๒
 ๔๙๓
 ๔๙๔
 ๔๙๕
 ๔๙๖
 ๔๙๗
 ๔๙๘
 ๔๙๙
 ๕๐๐
 ๕๐๑
 ๕๐๒
 ๕๐๓
 ๕๐๔
 ๕๐๕
 ๕๐๖
 ๕๐๗
 ๕๐๘
 ๕๐๙
 ๕๑๐
 ๕๑๑
 ๕๑๒
 ๕๑๓
 ๕๑๔
 ๕๑๕
 ๕๑๖
 ๕๑๗
 ๕๑๘
 ๕๑๙
 ๕๒๐
 ๕๒๑
 ๕๒๒
 ๕๒๓
 ๕๒๔
 ๕๒๕
 ๕๒๖
 ๕๒๗
 ๕๒๘
 ๕๒๙
 ๕๓๐
 ๕๓๑
 ๕๓๒
 ๕๓๓
 ๕๓๔
 ๕๓๕
 ๕๓๖
 ๕๓๗
 ๕๓๘
 ๕๓๙
 ๕๔๐
 ๕๔๑
 ๕๔๒
 ๕๔๓
 ๕๔๔
 ๕๔๕
 ๕๔๖
 ๕๔๗
 ๕๔๘
 ๕๔๙
 ๕๕๐
 ๕๕๑
 ๕๕๒
 ๕๕๓
 ๕๕๔
 ๕๕๕
 ๕๕๖
 ๕๕๗
 ๕๕๘
 ๕๕๙
 ๕๖๐
 ๕๖๑
 ๕๖๒
 ๕๖๓
 ๕๖๔
 ๕๖๕
 ๕๖๖
 ๕๖๗
 ๕๖๘
 ๕๖๙
 ๕๗๐
 ๕๗๑
 ๕๗๒
 ๕๗๓
 ๕๗๔
 ๕๗๕
 ๕๗๖
 ๕๗๗
 ๕๗๘
 ๕๗๙
 ๕๘๐
 ๕๘๑
 ๕๘๒
 ๕๘๓
 ๕๘๔
 ๕๘๕
 ๕๘๖
 ๕๘๗
 ๕๘๘
 ๕๘๙
 ๕๙๐
 ๕๙๑
 ๕๙๒
 ๕๙๓
 ๕๙๔
 ๕๙๕
 ๕๙๖
 ๕๙๗
 ๕๙๘
 ๕๙๙
 ๖๐๐
 ๖๐๑
 ๖๐๒
 ๖๐๓
 ๖๐๔
 ๖๐๕
 ๖๐๖
 ๖๐๗
 ๖๐๘
 ๖๐๙
 ๖๑๐
 ๖๑๑
 ๖๑๒
 ๖๑๓
 ๖๑๔
 ๖๑๕
 ๖๑๖
 ๖๑๗
 ๖๑๘
 ๖๑๙
 ๖๒๐
 ๖๒๑
 ๖๒๒
 ๖๒๓
 ๖๒๔
 ๖๒๕
 ๖๒๖
 ๖๒๗
 ๖๒๘
 ๖๒๙
 ๖๓๐
 ๖๓๑
 ๖๓๒
 ๖๓๓
 ๖๓๔
 ๖๓๕
 ๖๓๖
 ๖๓๗
 ๖๓๘
 ๖๓๙
 ๖๔๐
 ๖๔๑
 ๖๔๒
 ๖๔๓
 ๖๔๔
 ๖๔๕
 ๖๔๖
 ๖๔๗
 ๖๔๘
 ๖๔๙
 ๖๕๐
 ๖๕๑
 ๖๕๒
 ๖๕๓
 ๖๕๔
 ๖๕๕
 ๖๕๖
 ๖๕๗
 ๖๕๘
 ๖๕๙
 ๖๖๐
 ๖๖๑
 ๖๖๒
 ๖๖๓
 ๖๖๔
 ๖๖๕
 ๖๖๖
 ๖๖๗
 ๖๖๘
 ๖๖๙
 ๖๗๐
 ๖๗๑
 ๖๗๒
 ๖๗๓
 ๖๗๔
 ๖๗๕
 ๖๗๖
 ๖๗๗
 ๖๗๘
 ๖๗๙
 ๖๘๐
 ๖๘๑
 ๖๘๒
 ๖๘๓
 ๖๘๔
 ๖๘๕
 ๖๘๖
 ๖๘๗
 ๖๘๘
 ๖๘๙
 ๖๙๐
 ๖๙๑
 ๖๙๒
 ๖๙๓
 ๖๙๔
 ๖๙๕
 ๖๙๖
 ๖๙๗
 ๖๙๘
 ๖๙๙
 ๗๐๐
 ๗๐๑
 ๗๐๒
 ๗๐๓
 ๗๐๔
 ๗๐๕
 ๗๐๖
 ๗๐๗
 ๗๐๘
 ๗๐๙
 ๗๑๐
 ๗๑๑
 ๗๑๒
 ๗๑๓
 ๗๑๔
 ๗๑๕
 ๗๑๖
 ๗๑๗
 ๗๑๘
 ๗๑๙
 ๗๒๐
 ๗๒๑
 ๗๒๒
 ๗๒๓
 ๗๒๔
 ๗๒๕
 ๗๒๖
 ๗๒๗
 ๗๒๘
 ๗๒๙
 ๗๓๐
 ๗๓๑
 ๗๓๒
 ๗๓๓
 ๗๓๔
 ๗๓๕
 ๗๓๖
 ๗๓๗
 ๗๓๘
 ๗๓๙
 ๗๔๐
 ๗๔๑
 ๗๔๒
 ๗๔๓
 ๗๔๔
 ๗๔๕
 ๗๔๖
 ๗๔๗
 ๗๔๘
 ๗๔๙
 ๗๕๐
 ๗๕๑
 ๗๕๒
 ๗๕๓
 ๗๕๔
 ๗๕๕
 ๗๕๖
 ๗๕๗
 ๗๕๘
 ๗๕๙
 ๗๖๐
 ๗๖๑
 ๗๖๒
 ๗๖๓
 ๗๖๔
 ๗๖๕
 ๗๖๖
 ๗๖๗
 ๗๖๘
 ๗๖๙
 ๗๗๐
 ๗๗๑
 ๗๗๒
 ๗๗๓
 ๗๗๔
 ๗๗๕
 ๗๗๖
 ๗๗๗
 ๗๗๘
 ๗๗๙
 ๗๘๐
 ๗๘๑
 ๗๘๒
 ๗๘๓
 ๗๘๔
 ๗๘๕
 ๗๘๖
 ๗๘๗
 ๗๘๘
 ๗๘๙
 ๗๙๐
 ๗๙๑
 ๗๙๒
 ๗๙๓
 ๗๙๔
 ๗๙๕
 ๗๙๖
 ๗๙๗
 ๗๙๘
 ๗๙๙
 ๘๐๐
 ๘๐๑
 ๘๐๒
 ๘๐๓
 ๘๐๔
 ๘๐๕
 ๘๐๖
 ๘๐๗
 ๘๐๘
 ๘๐๙
 ๘๑๐
 ๘๑๑
 ๘๑๒
 ๘๑๓
 ๘๑๔
 ๘๑๕
 ๘๑๖
 ๘๑๗
 ๘๑๘
 ๘๑๙
 ๘๒๐
 ๘๒๑
 ๘๒๒
 ๘๒๓
 ๘๒๔
 ๘๒๕
 ๘๒๖
 ๘๒๗
 ๘๒๘
 ๘๒๙
 ๘๓๐
 ๘๓๑
 ๘๓๒
 ๘๓๓
 ๘๓๔
 ๘๓๕
 ๘๓๖
 ๘๓๗
 ๘๓๘
 ๘๓๙
 ๘๔๐
 ๘๔๑
 ๘๔๒
 ๘๔๓
 ๘๔๔
 ๘๔๕
 ๘๔๖
 ๘๔๗
 ๘๔๘
 ๘๔๙
 ๘๕๐
 ๘๕๑
 ๘๕๒
 ๘๕๓
 ๘๕๔
 ๘๕๕
 ๘๕๖
 ๘๕๗
 ๘๕๘
 ๘๕๙
 ๘๖๐
 ๘๖๑
 ๘๖๒
 ๘๖๓
 ๘๖๔
 ๘๖๕
 ๘๖๖
 ๘๖๗
 ๘๖๘
 ๘๖๙
 ๘๗๐
 ๘๗๑
 ๘๗๒
 ๘๗๓
 ๘๗๔
 ๘๗๕
 ๘๗๖
 ๘๗๗
 ๘๗๘
 ๘๗๙
 ๘๘๐
 ๘๘๑
 ๘๘๒
 ๘๘๓
 ๘๘๔
 ๘๘๕
 ๘๘๖
 ๘๘๗
 ๘๘๘
 ๘๘๙
 ๘๙๐
 ๘๙๑
 ๘๙๒
 ๘๙๓
 ๘๙๔
 ๘๙๕
 ๘๙๖
 ๘๙๗
 ๘๙๘
 ๘๙๙
 ๙๐๐
 ๙๐๑
 ๙๐๒
 ๙๐๓
 ๙๐๔
 ๙๐๕
 ๙๐๖
 ๙๐๗
 ๙๐๘
 ๙๐๙
 ๙๑๐
 ๙๑๑
 ๙๑๒
 ๙๑๓
 ๙๑๔
 ๙๑๕
 ๙๑๖
 ๙๑๗
 ๙๑๘
 ๙๑๙
 ๙๒๐
 ๙๒๑
 ๙๒๒
 ๙๒๓
 ๙๒๔
 ๙๒๕
 ๙๒๖
 ๙๒๗
 ๙๒๘
 ๙๒๙
 ๙๓๐
 ๙๓๑
 ๙๓๒
 ๙๓๓
 ๙๓๔
 ๙๓๕
 ๙๓๖
 ๙๓๗
 ๙๓๘
 ๙๓๙
 ๙๔๐
 ๙๔๑
 ๙๔๒
 ๙๔๓
 ๙๔๔
 ๙๔๕
 ๙๔๖
 ๙๔๗
 ๙๔๘
 ๙๔๙
 ๙๕๐
 ๙๕๑
 ๙๕๒
 ๙๕๓
 ๙๕๔
 ๙๕๕
 ๙๕๖
 ๙๕๗
 ๙๕๘
 ๙๕๙
 ๙๖๐
 ๙๖๑
 ๙๖๒
 ๙๖๓
 ๙๖๔
 ๙๖๕
 ๙๖๖
 ๙๖๗
 ๙๖๘
 ๙๖๙
 ๙๗๐
 ๙๗๑
 ๙๗๒
 ๙๗๓
 ๙๗๔
 ๙๗๕
 ๙๗๖
 ๙๗๗
 ๙๗๘
 ๙๗๙
 ๙๘๐
 ๙๘๑
 ๙๘๒
 ๙๘๓
 ๙๘๔
 ๙๘๕
 ๙๘๖
 ๙๘๗
 ๙๘๘
 ๙๘๙
 ๙๙๐
 ๙๙๑
 ๙๙๒
 ๙๙๓
 ๙๙๔
 ๙๙๕
 ๙๙๖
 ๙๙๗
 ๙๙๘
 ๙๙๙
 ๑๐๐๐

^๑ ขัมมปัทฏฐกถา ภาค ๑, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๗, หน้า ๓๗.

^๒ ขัมมปัทฏฐกถา ภาค ๒, กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๖, หน้า ๑๑๖

^๓ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้, หน้า ๑๓๘



อันเป็นชาติเขต และแสนโกฏิจักรวาลอันเป็นอาณาเขต^๑

ละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๑ ได้กล่าวไว้ในตอนต้น-
เรื่อง ว่า

มาจะกล่าวบทไป	ถึงหิรัณคยัมภ์เกล้าเกล้า
ท้าวหาญชาญณรงค์ฤทธา	ปรากฏเลื่องชื่อลือขจร
อยู่ยังยอดเขาจักรวาล	ในวิมานทิพรัตน์ประภัสสร
ฤาษีเทวาวีชาธร	เกรงฤทธิรอนทั้งโลกา
ค้ำยันเพื่อนตั้งกิจพิถี	วินันตคติวิภูผา
พระเป็นเจ้าให้พรอสุรา	รุ่งเรืองฤทธากล้านัก
อหังการอิมเอบก่าเวบใจ	จะผลาญให้บรรลัยทั้งไตรจักร
สำแดงแสงฤทธิฮึกฮัก	ขุนยักษ์โลม้วนแผ่นดิน
ชมพู่อุกรกาโร	อมรโฆยานี้ก็ไต่สิ้น
หนีบใส่รักแร้อสุรินทร์	พาแผ่นดินไปบาศาล ^๒

อย่างไรก็ตาม แม้คำกล่าวที่ว่าค้ำยันจักรวาลจะมีอยู่กระจัดกระจายทั่วไป ทั้งใน คัมภีร์พุทธศาสนาและในวรรณคดีไทย แต่ก็ยังไม่มีคำราหรือคัมภีร์เล่มใดได้รวบรวม เกี่ยวกับจักรวาลไว้อย่างละเอียด และครบถ้วนทุกประการ และอย่างมีหลักฐานเป็นที่

^๑ ปริมาณุชิตีโนรส, สมเด็จพระ, ปฐมสมโพธิกถา, พระนคร, บรรณาการ ๒๕๑๓) หน้า ๒๔๑.

^๒ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า, บทละครเรื่องรามเกียรติ์, พระนคร, แพร่วิทยา, ๒๕๑๕, หน้า ๓.

เชื่อถือได้ ทำให้ความศรัทธาและความเชื่อเรื่องจักรวาลสับสน หาข้อยุติได้ยาก ภัยเหตุ
นี้ ผู้วิจัยเรื่องคัมภีร์จักรวาลพิปนี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓ จึงได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า

เรื่องราวของจักรวาลนั้น เป็นเรื่องลึกลับตึ๊งค้ำบรพ์ ที่ไม่มีผู้ใดเคยเห็น
เคยทราบอย่างถ่องแท้มาก่อน มีแต่อ้างอิงกันจากหลักฐานต่าง ๆ ซึ่ง
กระจัดกระจายเป็นอันมาก ความจริงจะเป็นฉันทโค เป็นเรื่องที่ตักสิน
ได้ยาก แต่ในเมื่อเรื่องนี้มีปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกหลายแห่ง และมี
รายละเอียดเฉพาะเรื่องอยู่ในอรรถกถาต่าง ๆ การวิจัยที่ถูกต้องจึงควร
เริ่มที่จุดนี้^๑

และยังได้กล่าวไว้ในตอนหนึ่งอีกว่า "ต่อจากนี้ไป ปัญหาเรื่องโคที่เกี่ยวกับจักรวาล
อันยากที่จะมีผู้ตักสินให้ยุติลงได้ เรื่องนั้นสมควรต้องใช้คัมภีร์จักรวาลพิปนีเป็นเครื่อง
ตักสินรองลงไปจากพระไตรปิฎก"^๒

ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณคดีไทยมาเป็นอันมาก ได้พบว่าวรรณคดีไทยส่วนมาก
จะมีเรื่องราวของจักรวาลเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่เสมอ ถึงแม้ว่าจะเป็นกาพย์เห่ชม
เพียงบางส่วนก็ตาม แต่ก็สร้างความไม่กระจ่างแจ้ง ให้กับผู้อ่านได้มากทีเดียว จึง
ทำให้ผู้อ่านชาครสของวรรณคดีลงไปเป็นอันมาก ผู้อ่านจะมองไม่เห็นภาพของจักรวาล
ว่าเป็นอย่างไร เช่น ในไตรภูมิพระร่วง กล่าวถึงเรื่องโลกันตนรกไว้ตอนหนึ่งว่า
"อันว่า โลกันตนรคนั้นมีดังนี้ พูงจะกล่าวพาลหลงทั้งหลายนี้แล ๓ อัน อยู่ใกล้กันกับ

^๑ สดุกณ จิงกาจิตต์, จักรวาลพิปนี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓, (วิทยานิพนธ์
ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๐), หน้า ๑๒๖.

^๒ เล่มเดียวกัน, หน้า ๒๑๗.

เกวียน ๓ อัน แลวางไว้ข้างกันตั้งบาตร ๓ ลูก อันไว้ใกล้กันนั้นหว่างจักรวาล ๓ อัน"^๑
 และอีกตอนหนึ่งในหนังสือเรื่องเดียวกันนี้ว่า "ตะวันอันเป็นไฟแลส่องให้คนทั้งหลาย
 ๔ แผ่นดินนี้ ไปส่องสว่างกลางหาว แต่เพียงปลายเขายุกุนธรได้ แลส่องสว่างไป
 แต่ในกำแพงจักรวาล แลโลกันตนรกนั้นอยู่นอกกำแพงจักรวาลได้ อยู่หว่างเขา
 จักรวาลภายนอกเรา นี้ จึงบมิได้เห็นได้เพื่อตั้งนั้นแล"^๒ อีกตอนหนึ่งได้กล่าวถึง
 ความพิเนาศของจักรวาลไว้เป็นคาถาภาษาบาลีว่า

สทศตศกคคินา วารวา	อฏฐเม อฏฐมาทกา
จตุสฏฐี ยทา ปุณณา	เอโก วาโย วาโร สียา
อคคิวกาสสุรา เหฏฐา	อาเปน สุภกิตฺโต
เวทปผลาโต วาเตน	เอว โลโก วินสสทึ"

ในเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน ได้กล่าวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความรู้เรื่องจักรวาลไว้ว่า

มักเป็นป่าหิมพานต์ตระหง่านงาม	อร่ามงามรูปพระสุเมรุภูษา
วันันตกอัสสกัณณ์เป็นหลั่นมา	การวิกอิสินทรยุกุนธร
อากาศคงคาชลาสินธุ	มูจลินทร์ห้าแฉกแนวสลอน
ไกรลาสสะอาคเอี่ยมอรชร	ฝูงกิรคนธรรพวิทยา
ลงเล่นน้ำค้ำถ่อโนนาค	ใส่สะอาคเยือกเย็นเห็นชอบผา
หม่มมั่งกรล่อแก้วแพรวพรายตา	ทัศนาร่าลึกลงวันทอง ^๔

^๑พระยาสิทธิไทย, ไตรภูมิพระร่วง, คลังวิทยา, พระนคร : ๒๕๑๕, หน้า ๓๑.

^๒เล่มเดียวกัน, หน้า ๓๑ - ๓๒.

^๓เล่มเดียวกัน, หน้า ๒๕๖ - ๒๕๗.

^๔พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว, เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน,
 พระนคร : หอสมุดแห่งชาติ, แพร่พิทยา, ๒๕๑๓, หน้า ๓๗๗.

ขอความข้างต้นทั้งหมดเหล่านี้ ทำให้ผู้วิจัยเกิดความคิดว่า น่าจะมีการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องจักรวาลโดยเฉพาะ เพื่อจะได้เป็นตำราอ้างอิงทางวิชาการที่มีความสมบูรณ์ที่สุดขึ้นมา และผู้วิจัยยังมองเห็นต่อไปอีกว่า คัมภีร์จักรกวางพิปนีนี้ ถ้าได้รับการตรวจสอบชำระให้ถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว ก็จะทำให้เป็นคัมภีร์ที่มีคุณค่าทางวรรณกรรมอย่างยิ่งคัมภีร์หนึ่ง และผู้วิจัยคัมภีร์จักรกวางพิปนี กัณฑ์ที่ ๑, ๒ และ ๓ ก็ได้กล่าวถึงความสำคัญของคัมภีร์นี้ไว้ตอนหนึ่งว่า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้วิจัยและสอบชำระจากคัมภีร์ที่เป็นต้นฉบับตัวเขียนที่สำคัญที่สุดในขณะนี้ เป็นจำนวน ๕ ฉบับ โดยมีฉบับวัคบุพพาราม (ฉบับ บ.) ซึ่งเป็นฉบับร่วมสมัยกับท่านผู้รจนามาเป็นประธาน แล้ววิจัยในขอบเขตของเนื้อหาของกัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓ ยังมีกัณฑ์ที่ ๔, ๕, ๖ อีก ๓ กัณฑ์ ซึ่งน่าสนใจเท่ากับ ๓ กัณฑ์แรก*

นอกจากนี้แล้ว ก็ยังเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ที่ศึกษาวรรณคดีไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจักรวาลมีความเข้าใจ และล้าคับเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับจักรวาลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะเรื่องของจักรวาลที่มีปรากฏอยู่ในที่ต่าง ๆ ยังคงคลุมเครือและไม่ค่อยจะลงรอยกัน แม้แต่ในสมัยของผู้รจนาคัมภีร์จักรกวางพิปนีก็มีปรากฏอยู่ ดังเช่นข้อความตอนหนึ่งในคัมภีร์จักรกวางพิปนีว่า

การเรียงลำดับของภูเขาสี่หลายเหล่านั้น มีกล่าวแล้วในอรธกถา
ทั้งหลาย และในคัมภีร์อื่น ๆ อย่างนี้ การเรียงลำดับนั้นย่อมผิดกับ

* สุกุม จังกาจิตต์, จักกวางพิปนี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓, (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๒๖.





เนมิชาติก พร้อมทั้งอรรถกถา เพราะในเนมิชาติกกล่าวไว้ว่า ก็แล
มาตลีเทพบุตรครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว จึงขับรถไปข้างหน้า ซ้ำให้เห็นภูเข
สัตตบวิภันท์ ซึ่งตั้งล้อมรอบภูเขาสีเนรุอยู่^๑

และในข้อความอีกตอนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า

แม้ในฎีกาพระวินัยปิฎก ท่านก็กล่าวไว้ว่า แต่ในที่บางแห่งการเรียงลำดับ
อย่างอื่น มีกล่าวไว้อย่างนี้ว่า ภูเขาชื่ออัสสกันณตั้งล้อมภูเขาสีเนรุ ภูเขา
วินคคตั้งล้อมภูเขาสัสกันณนั้น แลวนำเนมิชาติกพร้อมทั้งอรรถกถามาอ้าง
ก็แลในฎีกาพระวินัยนั้น ท่านไม่วิจารณ์ไว้เลย^๒

อนึ่ง ผู้วิจัยได้ทราบว่า คัมภีร์จักกวาพทีปนีเรื่องนี้มีทั้งหมด ๖ กัณฑ์ นายสุภณ
จังกาจิตต์ ได้ทำการวิจัยไว้แล้ว ๓ กัณฑ์ คือ กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓ และยังคงเหลืออยู่
อีก ๓ กัณฑ์ คือ กัณฑ์ที่ ๔, ๕ และ ๖ แต่กัณฑ์ที่ ๔ และ ๕ นายวรศักดิ์ ศรีบุญ และ
นายบาลี พุทธรักษา ได้วิจัยเสร็จแล้วตามลำดับ จึงยังมีเหลืออยู่อีกเพียงกัณฑ์เดียว
คือกัณฑ์ที่ ๖ อันเป็นกัณฑ์สุดท้าย จึงเห็นว่าน่าจะทำการวิจัยคัมภีร์นี้ให้สมบูรณ์ทั้งคัมภีร์
เพื่อจะได้เป็นประโยชน์อย่างสมบูรณ์แก่ผู้สนใจต่อไป

คัมภีร์จักกวาพทีปนีนี้เป็นผลงานของพระเถระผู้ใหญ่ชาวเมืองเหนือรูปหนึ่ง
ที่มีผลงานดีเด่นอยู่หลายเรื่อง ซึ่งเป็นเครื่องรับรองในความเป็นปราชญ์ทางพุทธศาสนา

^๑สุภณ จังกาจิตต์, จักกวาพทีปนี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓ (วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต แผนกวิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๒๐), หน้า ๑๖๘.

^๒เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๖๕.

^๓ดูวิทยานิพนธ์ฉบับนี้, หน้า ๑๓

ของท่าน คือ เวสสันดรที่ปณี และสังขยาปกาสภิกษา และมังคลัตถที่ปณี นอกเหนือจาก จักกวาฬที่ปณีที่กล่าวนี้ ส่วนคัมภีร์จักกวาฬที่ปณีนี้เป็นคัมภีร์ที่กำเนิดขึ้นมาจากการประกอบ กันของคัมภีร์ต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก มีทั้งคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา และปกรณ์พิเศษต่าง ๆ ซึ่งผู้รจนาคำบอกที่มาจากคัมภีร์ที่อ้างถึงเหล่านั้นไว้ อย่างชัดเจนและถูกต้อง ทำให้สะดวกในการที่จะค้นคว้าหารายละเอียดเพิ่มเติมจาก ที่มาเหล่านั้นได้ จึงนับว่าเป็นคัมภีร์ที่สร้างความมั่นใจ และศรัทธาให้แก่ผู้ศึกษาค้นคว้า หรือผู้สนใจโดยทั่วไปได้เป็นอย่างดี และสามารถจะนำไปอ้างอิงได้เป็นอย่างดี อีกด้วย อาศัยเหตุผลดังที่กล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นเครื่องจูงใจให้ผู้วิจัย เลือกว่าการวิจัย คัมภีร์จักกวาฬที่ปณีถึงที่สุดท้าย เพื่อทำให้งานวิจัยคัมภีร์นี้สมบูรณ์ครบถ้วน

วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๖ ประการด้วยกัน คือ

๑. เพื่อตรวจสอบชำระคัมภีร์จักกวาฬที่ปณี ให้ถูกต้องสมบูรณ์ ในกณฑ์ที่ ๒
๒. เพื่อให้ผู้ที่สนใจเกี่ยวกับจักรวาลได้รับความสะดวก ในการศึกษา เปรียบเทียบเรื่องจักรวาล ที่มีปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กับที่มีปรากฏอยู่ใน วรรณคดีไทยได้กว้างขวางยิ่งขึ้น
๓. เพื่อเป็นการเผยแพร่คัมภีร์พระพุทธศาสนา อันแสดงความรู้เกี่ยวกับ จักรวาล ซึ่งเป็นความเชื่อที่มีอิทธิพลต่อพุทธศาสนิกชนมาตั้งแต่โบราณ ให้เป็นที่แพร่หลาย ยิ่งขึ้น

๔. เพื่อเป็นการเพิ่มหนังสือที่ตีพิมพ์โดยชน อันจะก่อให้เกิดอนุชนได้เห็นถึงคุณค่าและอิทธิพลของวรรณกรรมทางศาสนาที่มีต่อวรรณกรรมไทย และจะช่วยให้ช่วยกันรักษาไว้ให้มีอยู่ตลอดไป

๕. เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานของพระสิริมังคลาจารย์ ให้เป็นที่รู้จักของผู้สนใจโดยทั่วไป เหมือนผลงานอื่น ๆ ของท่านที่มีผู้ทำการวิจัยมาแล้ว

๖. เพื่อเป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ในค่านต่าง ๆ ของคัมภีร์ เช่น ลักษณะการจารุหลักไวยากรณ์ ความนิยมในการใช้คำ ลักษณะความแตกต่างกันในการจารของแต่ละฉบับ เป็นต้น

ในการวิจัยคัมภีร์จักกวาพที่ปนี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้เฉพาะในกณฑ์ที่ ๖ ซึ่งเป็นกณฑ์สุดท้ายของคัมภีร์ เพราะกณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓ ได้มีนายสฤกรม จังกาจิตต์ ส่วนกณฑ์ที่ ๔ และ ๕ ได้มี นายวรศักดิ์ ศรีบุญ และ นายบาลี พุทธรักษา ได้ทำการวิจัยไปแล้วตามลำดับ และจะทำการตรวจสอบชำระและศึกษาเชิงวิเคราะห์ในค่านของคำ การสะกดคำ ไวยากรณ์ ความหมาย ส่วนวนตลอดถึงข้อความที่ยกหรืออ้างมาจากคัมภีร์ต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเลือกเฟ้นหาความถูกต้องที่สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่สามารถที่จะทำได้ เพื่อให้สอดคล้องกับกณฑ์ก่อน ๆ ของคัมภีร์ที่ได้มีผู้วิจัยไปแล้ว เพื่อว่าคัมภีร์นี้จะได้เป็นงานที่ได้ผ่านการตรวจสอบชำระตามหลักวิชาการที่สมบูรณ์ทั้งคัมภีร์

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากว่าคัมภีร์จักกวาพที่ปนี เป็นคัมภีร์ที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมข้อความจากคัมภีร์อื่น ๆ ทุกประเภท ตั้งแต่พระไตรปิฎกไปจนถึงปกรณ์ทั้งหลาย ที่มีข้อความกล่าวถึงเรื่องของจักรวาล มาอธิบายขยายข้อความให้ง่ายขึ้นในลักษณะของอรรถกถา และเป็นคัมภีร์ที่ให้ความเชื่อถือแก่พุทธศาสนิกชนมากพอสมควรคัมภีร์หนึ่ง สังเกตได้จาก การที่ได้มีผู้คัดลอกไปไว้ในวัดต่าง ๆ ของทั้ง ๒ ภาคของประเทศไทย คือ ภาคเหนือ

และภาคกลาง ส่วนในภาคใต้ไม่ปรากฏว่ามีคัมภีร์นี้ เพราะผู้วิจัยได้พยายามสืบหา จากวัดที่สำคัญของภาคใต้ ที่ได้ชื่อว่าเป็นศูนย์กลางของการศึกษาทางพุทธศาสนาในอดีต เช่น วัดพระบรมธาตุวรวิหาร วัดหน้าพระบรมธาตุ วัดเสมาเมือง วัดมเหยงค์ และวัดแจ้ง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตลอดจนถึงหอสมุดแห่งชาติสาขานครศรีธรรม- ราช ก็ปรากฏว่าไม่มีคัมภีร์นี้อยู่ในสถานที่ดังกล่าวนี้ จึงพอจะสันนิษฐานได้ว่าคัมภีร์นี้ คงจะนิยมอ่านกันใน ๒ ภาคของประเทศไทยในยุคหนึ่งเท่านั้น ยังไม่ทันแพร่ขยายลงไป ทางใต้ ก็เลื่อนลงไปจากพุทธศาสนิกชน ทั้งนี้ก็เพราะว่าในระยะหลังนี้ การศึกษา พระพุทธศาสนาไม่นิยมใช้อักษรขอม* แต่ใช้อักษรไทยกลางแทน จึงทำให้คัมภีร์ที่ เขียนด้วยอักษรขอมคนอ่านไคน้อย และค่อยเลื่อนหายไปจากวงการการศึกษาของพระ- พุทธศาสนา ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงวิจัยตามข้อมูลและแนวทางของผู้วิจัยกัมภีร์ก่อน ๆ ได้ทำไว้ เป็นส่วนใหญ่ โดยรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์ตัวเขียนที่เป็นอักษรลานนาไทยจากภาค เหนือ คัมภีร์ตัวเขียนอักษรขอมจากหอสมุดแห่งชาติ และหอไตรจากวัดบวรนิเวศวิหาร คัมภีร์ตัวเขียนเหล่านี้ บางฉบับมีไม่ครบทั้งคัมภีร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกัมภีร์ที่ ๖ อันเป็น กัมภีร์สุดท้ายของคัมภีร์ เนื้อหาส่วนใหญ่ของกัมภีร์นี้จะอยู่ในผูกที่ ๙ กับที่ ๑๐ จากการ สืบรวจก็ปรากฏว่า มีอยู่เพียง ๑ ฉบับเท่านั้นที่มีเนื้อหาของกัมภีร์ที่ ๖ ซึ่งสามารถจะ นำมาตรวจสอบได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงวางวิธีการดำเนินการตรวจสอบชำระไว้ดัง ต่อไปนี้คือ

๑. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับคัมภีร์จักษกวาที่ปนี จากแหล่งต่าง ๆ ที่ทราบว่าจะมีคัมภีร์นี้อยู่ ในที่สุดก็ทราบว่ามียุ่ทั้งหมดคในขณะดำเนินการวิจัย จำนวน ๒๑ ฉบับ คือ

* ภาควิชาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หน้า ๒๒๓ :

- ก. ฉบับที่จารด้วยอักษรขอม ในหอสมุดแห่งชาติ จำนวน ๑๓ ฉบับ
 ข. ฉบับที่จารด้วยอักษรขอม ในหอไตรวัดบวรนิเวศวิหาร

จำนวน ๒ ฉบับ

- ค. ฉบับปริวรรตของมูลนิธิภูมิพลโลกิขุ จำนวน ๑ ฉบับ
 ง. ฉบับที่จารด้วยอักษรลานนาไทย จากจังหวัดเชียงใหม่

จำนวน ๓ ฉบับ จากจังหวัดน่าน จำนวน ๑ ฉบับ จากจังหวัดแพร่อีก ๑ ฉบับ
 รวมฉบับที่จารด้วยอักษรลานนาไทย จำนวน ๕ ฉบับ

๒. นำเอาคัมภีร์จักษวาทิปปินีฉบับต่าง ๆ ในข้อ ๑ เฉพาะฉบับที่มี เนื้อหาของกัณฑ์ที่ ๒ ทั้งหมด จำนวน ๑๖ ฉบับ มาเปรียบเทียบเพื่อหาข้อแตกต่าง และเหมือนกันของแต่ละฉบับ พร้อมกับบันทึกข้อความแตกต่างและเหมือนกันไว้เพื่อหา ความถูกต้องสมบูรณ์ หรืออย่างน้อยก็ใกล้เคียงกับต้นฉบับของพระสิริมังคลาจารย์ให้ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๓. สืบรวจข้อความที่ผู้รจนอ้างอิงในการรวบรวมคัมภีร์นี้ว่า นำมาจาก คัมภีร์ใด ตอนไหนของที่ไหนนั้น ๆ เพื่อจะได้ทราบว่าข้อความที่อ้างมานั้น มีความถูกต้อง มากน้อยเพียงใด แต่ทั้งนี้หมายถึงเฉพาะคัมภีร์ที่ใดที่มีการปริวรรตออกมาเป็นอักษรไทย กลางและได้จัดพิมพ์เป็นรูปเล่มแล้วเท่านั้น เมื่อพบที่มาซึ่งเห็นว่าถูกต้องตามที่อ้างแล้ว ก็จะทำเชิงอรรถไว้ โดยจะบอกว่า ตัดตอนมาจากคัมภีร์อะไร เล่มไหนของคัมภีร์ และหน้าเท่าไร เพื่อสะดวกแก่ผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่อไป

๔. รวบรวมข้อความที่ผ่านการวิจัย และปริวรรตเป็นอักษรไทยกลางแล้ว มาจัดเกล้าให้เป็นไปตามอักษรวิธานตามหลักบาลีไวยากรณ์ปัจจุบัน และจะได้คัมภีร์ จักษวาทิปปินีกัณฑ์ที่ ๒ ที่สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่สามารถจะให้สมบูรณ์ได้

๕. แปลคัมภีร์จักษวาทิปปินีจากข้อ ๔ เป็นภาษาไทยที่สละสลวย โดยยึด หลักการใช้คำไทย จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๔๘๓ แต่ทั้งนี้

ก็ยังต้องพยายามรักษาสำนวน รูปคำ ตลอดจนลักษณะทางไวยากรณ์ของบาลีตาม
สมควร

๖. รวบรวมคำและข้อความที่ต่างกันและเหมือนกันของคัมภีร์ฉบับต่าง ๆ
ที่นำมาเป็นข้อมูล ไว้ในบทหนึ่งต่างหาก เพื่อเป็นหลักฐานประกอบการพิจารณาหา
ข้อแตกต่างและเหมือนกันของผู้สนใจต่อไป

๗. จัดทำภาคผนวกเพื่อขยายความเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ และหลักธรรม
ไว้ในตอนท้ายเล่ม เพื่อให้ผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ประวัติสังเขปของบูรณาคัมภีร์จกกวาทิปปนี

เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงควรทราบชีวประวัติของ
ท่านบูรณาโดยสังเขป ดังนี้

ท่านบูรณาคัมภีร์นี้คือ พระสิริมังคลาจารย์ เป็นพระภิกษุชาวเชียงใหม่
พระเถระผู้นี้มีชีวิตอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐ คือระหว่างปี พ.ศ. ๒๐๑๐ - ๒๐๙๘
ในสมัยของพระเจ้าทีโลกราช สมัยพระเมืองเกศเกล้า เรื่อยมาจนถึงสมัย
พระเมืองแก้ว ทรงครองเมืองเชียงใหม่ ท่านมีชื่อเดิมว่า "ศรีปิงเมือง" บิดา
มีอาชีพเป็นพ่อค้าช่าง ไ้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่อมีอายุได้ ๑๓ ปี ในนิกายสิงห

ดู สฤณ จังกาจิตต์, "จกกวาทิปปนี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓..." หน้า ๕ -
๗ และ หน้า ๒๓๒ - ๒๓๖.

ณ วัดเวฬุวันาราม* เมื่อมีอายุครบ ๒๐ ปี ก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา และได้ฉายาว่า " สิริมงฺคโล " ได้จำพรรษาในวัดนั้นตลอดมาในสมัยพระเมืองแก้วทรงครองเมืองเชียงใหม่

ท่านได้รับการศึกษาจากสำนักของท่านพุทธวีระ^๒ ซึ่งเป็นพระภิกษุในนิกายสิงห์ของลังกา จนมีความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีมาก พระคัมภีร์ต่างๆ ได้ผ่านสายตาของท่านมาเป็นจำนวนมาก หลักฐานที่รับรองถึงความเชี่ยวชาญในภาษาบาลีของท่านคือ ผลงานอันมีชื่อเสียง ๔ เรื่องที่ท่านแต่งไว้เป็นภาษาบาลี ได้แก่

๑. เวสสันดรที่ปณี รจนาเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๐ เพื่ออธิบายเวสสันดรชาดก
๒. จักกวาฬที่ปณี รจนาเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๓ เพื่ออธิบายและรวบรวมเรื่องราวเกี่ยวกับจักกवाल ตามที่ปรากฏในคัมภีร์ต่างๆ
๓. สังขยาปกาสฏีกา รจนาเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๓ เพื่ออธิบายคัมภีร์สังขยาปกาสกะของพระญาณวิลาสเถระ
๔. มังคลัตถที่ปณี รจนาเมื่อ พ.ศ. ๒๐๖๗ เพื่ออธิบายมังคลสูตร ในอุททกนิกาย

* ประชากรกิจกรจักร, พระยา. พงศาวดารโยนก, กรุงเทพฯ : คลังวิทยา, ๒๕๐๗, หน้า ๓๖๘

๒ วรงค์ ศรีบุญ, จักกวาฬที่ปณี กัณฑ์ที่ ๔, วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๑๑

๓ สฤณ จังกาจิตต์, จักกวาฬที่ปณี กัณฑ์ที่ ๑, ๒, ๓, และไทยลานนาคดี, กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๑, ๒๕๒๓, หน้า ๖, ๑๓๘

นอกจากผลงานที่มีชื่อเสียงทั้ง ๔ เรื่องนี้แล้ว ก็น่าจะมีเรื่องอื่นซึ่งยังไม่มีใครรู้จักก็ได้ ทั้งนี้เพราะผลงานทั้ง ๔ เรื่องของท่านได้ยืนยันถึงความสามารถในด้านการเขียนได้เป็นอย่างดี ท่านคงจะผลิตผลงานออกมามากกว่านี้ แต่น่าเสียดายที่ท่านต้องมามรณภาพเสียก่อน หลังจากที่ท่านได้ย้ายไปเป็นเจ้าอาวาสวัดบุญปวาราม^๑ เมื่อประมาณระหว่างปี พ.ศ. ๒๐๖๘ - ๒๐๗๘

เนื้อหาของกัณฑ์ที่ ๒ โดยสังเขป

คัมภีร์จักรวาลพิปนี ประกอบด้วยเนื้อหา ๒ กัณฑ์ และแต่ละกัณฑ์ก็ประกอบด้วยเนื้อหาตามหัวเรื่องที่วางไว้ และจบลงอย่างอิสระไม่ต่อเนื่องกับกัณฑ์ต่อไป สำหรับกัณฑ์ที่ ๒ มีหัวข้อของเนื้อหาดังต่อไปนี้

003316

กัณฑ์ที่ ๒ เรื่องเบ็ดเตล็ด

- อายุของมนุษย์ อายุของเทวดาชั้นต่าง ๆ อายุของสัตว์นรก
- อาหารของสัตว์นรก อาหารของสัตว์ อาหารของมนุษย์ อาหารของเทวดา อาหาร ๔ ชนิด
- การคำนวณระยะทางระหว่างภูมิต่างๆ
- ต้นไม้ใหญ่ ๗ ชนิด
- โลก ๓ ประเภท โลกธาตุหรือจักรวาล
- สิ่งไม่มีที่สุก ๔ ชนิด
- ปัจฉิมกถา

^๑ดู ภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ที่คำว่า สวนขวัญ

ค้นฉบับคัมภีร์จักรวาลที่พบใหม่ที่ค้นพบในขณะที่ดำเนินการวิจัย

ในการทำการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้พยายามค้นหาค้นฉบับจากทุกภาคของประเทศไทย เพื่อให้ได้ค้นฉบับให้มากที่สุด แต่ก็สามารถค้นพบใน ๒ ภาคของประเทศไทยเท่านั้นและได้ค้นฉบับทั้งหมด ๒๐ ฉบับ เท่านั้น คือประเภทที่จารเป็นอักษรขอม ซึ่งได้จากหอสมุดแห่งชาติ จำนวน ๑๓ ฉบับ และจากหอไตรของวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานครอีกจำนวน ๒ ฉบับ ประเภทที่จารเป็นอักษรลานนาไทย ซึ่งได้จากวัดบุพพาราม ตำบลช้างคลาน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับวัดพระสิงห์วรมหาวิหาร ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และฉบับถ่ายไมโครฟิล์มของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับวัดสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดน่าน และฉบับวัดช้างล้อมวัดวิหาร ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน สถานที่ละหนึ่งฉบับ รวมฉบับที่จารเป็นอักษรลานนาไทยทั้งสิ้นจำนวน ๕ ฉบับ ในจำนวนค้นฉบับตัวเขียนทั้ง ๒๐ ฉบับนี้ บางฉบับไม่มีเนื้อหาของกัณฑ์ที่ ๒ จึงมิได้นำมาตรวจสอบชำระ และได้นำมาตรวจสอบชำระเฉพาะฉบับที่มีเนื้อหาของกัณฑ์ที่ ๒ เท่านั้นเพียง ๑๖ ฉบับ ในจำนวน ๑๖ ฉบับนั้น มีลักษณะทั่วไปร่วมกันดังนี้

ก. ต้นฉบับที่จารเป็นอักษรลานนาไทย ซึ่งมีเนื้อหาครบทั้ง ๒ กัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีเนื้อหาของกัณฑ์ที่ ๒ อยู่ด้วย มีอยู่ ๒ ฉบับคือ

๑. ถ้านับฉบับปริวรรตของมูลนิธิภูมิพลโลาเข้าด้วย ก็จะเป็นจำนวน ๒๑ ฉบับ แต่ที่ไม่นับเข้าด้วยก็เพราะว่า ฉบับนี้ได้ปริวรรตมาจากฉบับวัดบวรนิเวศวิหาร (จากการบอกเล่าของเจ้าหน้าที่ของมูลนิธิภูมิพลโลก)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

๑. ฌัมป์วัดข้างค้ำววิหาร เป็นฌัมป์ของวัดข้างค้ำววิหาร ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก*	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และจารจบใน ๑๐ ผูก
ไม้ประดับ*	ใช้ไม้ประดับผูกธรรมคาถาค้วยสีคำ
ปกและรองของปก	ใช้ลานเป็นปกหน้าและปกหลังข้างละหนึ่งลาน แต่ไม่มีใบรองปกทั้งหน้าและหลัง
ขนาดใบลาน	ใช้ใบลานขนาดใหญ่ ประมาณ ๔.๕ ๕๒.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ใบลานจารผูกละ ๒๗ - ๒๘ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๔ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารเป็นอักษรลานนาไทย
จำนวนอักษร	จารค้วยอักษรประมาณหน้าละ ๓๒๐ - ๓๖๐ คำ
ปีที่จาร	ไม่ได้บอกไว้แน่นอน

ลักษณะทั่วไป เป็นฌัมป์ล่องซาค ตัวอักษรขนาดเล็กแต่ลายมือประณีต ส่วนขอบพร่องหรือความผิดพลาดจะมีลักษณะที่คล้ายกับฌัมป์อื่นเป็นส่วนใหญ่ เช่น จารคำคาบเกี่ยวระหว่างบรรทัดหรือระหว่างหน้า เป็นต้น ขอบพร่องหรือความผิดพลาด

*ดู ภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในคำว่า จาร หน้า ๒๒๔

จะได้นำไปรวบรวมไว้ในบทที่ ๔ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และจะใช้อักษรย่อเรียกฉบับนี้ว่า วัชน

๒. ฉบับวัคสูงเม่น เป็นฉบับของวัคสูงเม่น อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และจารจบใน ๑๐ ผูก
ไม้ประกับ	ใช้ไม้ประกับผูกด้วยไม้ธรรมคามิไค้ทำสีใด ๆ
ปกและรองปก	ใช้ปกหน้าและปกหลังข้างละ ๑ ลาน และไม่มีรองปกทั้งหน้าและหลัง
ขนาดใบลาน	ใช้ใบลานขนาดใหญ่ประมาณ ๔.๕ x ๕๓.๐ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ใบลานจารผูกละ ๒๕ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลาน หน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารเป็นอักษรลานนาไทย
จำนวนตัวอักษร	จารด้วยตัวอักษรประมาณหน้าละ ๓๕๐ - ๔๕๐ คำ
ปีที่จาร	พ.ศ. ๒๓๗๖

ลักษณะทั่วไป เป็นฉบับแบบล่องซาคเหมือนกับฉบับวัชนะ ลายมือคงที่ สม่่าเสมอดีตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีรอยขีดฆ่าและต่อเติมแต่อย่างใด ข้อบกพร่องหรือผิดพลาคคล้ายกับฉบับวัชนะมาก ทั้งนี้ก็เพราะว่า จากหลักฐานท้ายคัมภีร์ได้บอกไว้ว่า จารที่เมืองน่าน จึงอาจจะเป็นไปได้ว่าทั้ง ๒ ฉบับ อาจจะจารในสถานที่และเวลาเดียวกันก็ได้ และจะใช้อักษรย่อเรียกฉบับนี้ว่า สัมพ.

๓. ฉบับที่จารด้วยอักษรขอมประเภททองทิพย์ มีอยู่ด้วยกัน ๒ ฉบับ และ

๑ ดู ภาคผนวกของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในคำว่า จาร หน้า ๒๖๔

ทั้ง ๒ ฉบับ เป็นของห้องสมุดศิริวิทยา หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี กรุงเทพมหานคร
ดังนี้

๑. ฉบับที่ ๑ อยู่ในตู้ที่ ๒๑ ชั้น ๕/๓ น. มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้
- | | |
|--------------|--|
| จำนวนผูก | ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูกและจารจบใน ๑๐ ผูก |
| ไม้ประกบ | ใช้ไม้ประกบธรรมดา |
| ปกและรองปก | ใช้ลานเปล่าทั้งปกหน้าและปกหลังข้างละ ๕ ลาน |
| ขนาดใบลาน | ใช้ใบลานขนาด ๔.๘ x ๕๔.๗ ซม. |
| จำนวนใบลาน | ใช้ใบลานจารผูกละ ๒๔ ลาน |
| จำนวนบรรทัด | ใช้จารหน้าละ ๕ บรรทัด |
| ชนิดของอักษร | จารเป็นอักษรขอมบรรจง |
| ปีที่จาร | ไม่ได้บอกไว้ |

ลักษณะทั่วไป เป็นแบบฉบับทองทิพย์ ตัวอักษรชัดเจนและงดงามมาก แสดงว่าผู้จารมีความชำนาญมาก จารด้วยความประณีตตั้งแต่ต้นจนจบ โดยที่มีข้อผิดพลาดหรือตกหล่นน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีลักษณะที่คล้ายกับฉบับ ร.น. มาก จะใช้อักษรย่อเรียกฉบับนี้ว่า ทท ๑

๒. ฉบับที่ ๒ อยู่ในตู้ที่ ๒๕ ชั้น ๕/๓ ค. ฉบับนี้มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ
ดังนี้

- | | |
|------------|---|
| จำนวนผูก | ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และจารจบใน ๑๐ ผูก |
| ไม้ประกบ | ใช้ไม้ประกบบิดหรือทาทอง แคค่านในของไม้คง
ลายเนื้อไม้ไว้ตามธรรมชาติ |
| ปกและรองปก | ปกหน้าและรองปก ใช้ลานเปล่า ๖ ลาน ส่วนปกหลัง
และรองปกหลัง ใช้ลานเปล่า ๕ ลาน |
| ขนาดใบลาน | ใช้ลานขนาด ๕.๐ x ๕๘.๕ ซม. |
| จำนวนใบลาน | ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน |



จำนวนบรรทัด จารหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร จารควยอักษรหน้าละ ๓๐๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร ไม่ได้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป เป็นฉบับแบบทองหีบ สภาพของลานอยู่ในสภาพที่ดี แต่เก่ากว่า ทท.๑ จารควยลายมือที่ประณีตงดงามเสมอกันเสมอปลาย แต่ขอบกพร่องหรือความผิดปกติคล้ายกับฉบับ วบ.๑ มากกว่าฉบับอื่น ๆ และใช้อักษรย่อประจำฉบับนี้ว่า ทท.๒

ค. ฉบับที่จารควยอักษรขอมประเภทชาติหีบ ซึ่งมีอยู่เพียงฉบับเดียว เป็นของห้องสมุดศิริวิทยาน หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร อยู่ในตู้ที่ ๒๓ ชั้น ๒/๓ น. มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และจารจบใน ๑๐ ผูก แต่ได้ขาดไป ๒ ผูก คือ ผูกที่ ๒ กับผูกที่ ๘ คงเหลือเพียง ๘ ผูก
ไม้ประกบ ใช้ไม้ประกบทำควยไม้สักไม่ทาสี
ปกและรองปก ใช้ลาแปล่าเป็นปกหน้าและปกหลังข้างละ ๑ ลาน
ขนาดโบลาน ใช้โบลานขนาด ๔.๘ x ๕๔.๐ ซม.
จำนวนโบลาน ใช้โบลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร จารเป็นอักษรขอมบรรจง

จำนวนตัวอักษร จารด้วยตัวอักษรประมาณหน้าละ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร ไม่เกินอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป เป็นฉบับแบบชาคหีบ คือ ริมขอบของลานทาก้วยชาค ลักษณะของลานค่อนข้างเก่า ตัวอักษรมีลักษณะกลม ๆ คล้ายอักษรพม่า หรืออักษรลานนาไทย ตัวอักษรไม่ค่อยชัดเจนเหมือนฉบับอื่น ๆ จึงทำให้อ่านยาก นอกจากนั้นฉบับชาคหีบนี้ มีขอบพร่องและผิดปกติอย่างอื่นมาก ไม่ค่อยจะมีความเรียบร้อยนัก เช่น มีรอยแก้ไขในภายหลังด้วยหมึกว่า เดือน ๑๐ ขึ้น ๒, ๓, ๔ และ ๕, ๖, ๗ คำ เป็นต้น ในทางการใช้คำและไวยากรณ์ก็มีที่ผิดมาก จึงเป็นฉบับที่ไม่น่าอ่านนัก ทำให้ผู้อ่านชาคศรัทธาในศักราชมิได้ และจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ชค

ง. ฉบับที่จารด้วยอักษรขอม ประเภทหน้าคำไท มีอยู่เพียงฉบับเดียว เป็นของห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพมหานคร อยู่ในตู้ที่ ๑๒๗ ชั้น ๔/๔ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และจารจบใน ๑๐ ผูก
ไม้ประกบ	ใช้ไม้ประกบประกบเกล็ดหอยมุก มีลายเป็นรูปต้นไม้
ปกและรองปก	ใช้ใบลานเปล่าทั้งข้างหน้าและข้างหลัง ข้างละ ๕ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ใบลานขนาด ๕.๕ x ๕๖.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ใบลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารด้วยตัวอักษรประมาณหน้าละ ๓๐๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร	จารในสมัยรัชกาลที่ ๓

ลักษณะทั่วไป เป็นฉบับประเภทหน้าคำไท ซึ่งมีอยู่เพียงฉบับเดียว และจารอย่างประณีตมาก เริ่มตั้งแต่ไม้ประกบก็ทำอย่างประณีตบรรจง ประดับด้วยเกล็ด

หอยมุก ทำเป็นลายรูปของต้นไม้ ที่ลานหน้าและปกหลังของทุกคนก็จัดทำอย่าง
ประณีต โดยลงรักปิดทองลายรดน้ำค่าเป็นลายนกไทยแบบเครือเถา ลักษณะของ
ตัวอักษรเป็นรูปเหลี่ยม เว้นช่องไฟเท่า ๆ กันอย่างสม่ำเสมอ ดูเป็นระเบียบตั้งแต่
ต้นจนจบทั้งฉบับ จึงดูงามเด่นชัดเจน อ่านง่ายและสะดวกตา ส่วนในด้านการใช้คำ
ตลอดถึงคำสมาสชนิดต่าง ๆ จะเป็นไปตามหลักไวยากรณ์เป็นส่วนมาก ไม่น่าจะมีข้อ
ผิดพลาดหรือบกพร่องมากเหมือนฉบับอื่น ๆ ทราบว่าฉบับนี้ถือกันว่าเป็นฉบับหลวง เพราะ
เป็นผลงานของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๓ ได้โปรดเกล้าโปรด
กระหม่อมให้นักปราชญ์ราชบัณฑิต ตรวจชำระและจารไว้ จึงถือได้ว่าเป็นฉบับที่ดีที่สุด
ในบรรดาคัมภีร์จกกวาทิปปินีที่มีอยู่ในขณะนี้ และจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า รัณ

จ. ฉบับที่จารด้วยอักษรขอม ของวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งเป็นของวัดบวร-
นิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร ทางวัดได้เก็บรักษาไว้ในหอไตรของวัด มีด้วยกัน ๒ ฉบับ
คือ

๑. ฉบับที่ ๑ อยู่ในตู้ที่ ๘ ชั้นที่ ๒ และมีหมายเลขคัมภีร์ที่ ๘๑๐
มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก จารจบใน ๑๐ ผูก และมีครบ ทั้ง ๑๐ ผูก
ไม้ประกบ	ใช้ไม้ประกบที่ปิดด้วยทองทิบ
ปกและรองปก	ใช้ใบลานเปล่า ๖ ลานทั้งข้างหน้าและข้างหลังผูก
ขนาดใบลาน	ใช้ใบลานขนาด ๔.๘ x ๕๘.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ใบลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารด้วยอักษรหน้าละประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร	ไม่ได้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป เป็นฉบบัประเภตลองซาค ลักษณะตัวอักษรเป็นเหลี่ยม ตัวโต ไมคอยมีรอยโก้ไซหรือคอกเคิม มีขอบทรวงหรือผิคพลากนอย ตัวอักษรชัดเจนนอนงาย ลายมือมีความสมาเสมอกิ่งคักตันจนจบทั้งฉบบั การไซค้ำและไวยากรณ้ก้ถูกคองเป็นส่วนใหญ ลานก้อยู่ในสภาพที่คิและจะเรียวฉบบันนี้เป้นอักษรยอว่า วั.๑

๒. ฉบบัที่ ๒ อยู่ในตุที่ ๑ ชั้นที่ ๒ มีหมายเลขประจาคมักรัที่ ๑๑๐ และมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ กังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมกรัมี ๕ ผูก จารจบใน ๕ ผูก และมีอยู่ครบทั้ง ๕ ผูก
ไม้ประกบ	ไซไม้ประกบที่ปิคค้วยทองทึบ
ปกและรองปก	ไซลานเปลา ๓ ลาน ทั้งคานหน้าและหลังของผูก
ขนาดใบลาน	ไซลานขนาด ๕.๕ x ๕๕.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ไซลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัก	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัก
ชนิดของอักษร	จารเป้นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารค้วยตัวอักษรหน้าละประมาณ ๓๐๐ - ๓๕๐ คำ
ปีที่จาร	ไมค้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป เป็นฉบบัประเภตลองซาค สันหรือขอบทั้งสองของลานทาค้วยทอง และตรงกลางทาค้วยซาคคามแบบของลองซาค ลักษณะตัวอักษรเป็นเหลี่ยม ตัวโตงาม จารค้วยความประณีตเสมอกันเสมอปลายทั้งคัมกรั แต่ก็ยังมีขอบผิคพลากและบคทรวงเหมือนกัฉบบัอื่น ๆ โดยทั่วไป และจะเรียวฉบบันนี้เป้นอักษรยอว่า วั.๒

๓. ฉบบัที่จารค้วยอักษรขอม ประเภตลองซาคที่นำมาตรวจสอบชำระทั้งหมดจำนวน ๔ ฉบบั กังนี้

๑. ฉบับล่องชาด ฉบับที่ ๑ อยู่ในตู้ที่ ๑๗๔ ชั้นที่ ๕/๓ ค. เป็นของ
ห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรี กรุงเทพมหานคร มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ
ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก จารจบใน ๑๐ ผูก แต่ขณะนี้ ขาดผูกที่ ๑ ไป จึงยังเหลือเพียง ๙ ผูก
ไม้ประกับ	ใช้ไม้ประกับธรรมคา
ปกและรองปก	ใช้ลานเปล่าข้างหน้า ๓ ลาน ส่วนข้างหลัง ๖ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ใบลานขนาด ๕.๐ x ๕๔.๒ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารด้วยอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร ปีที่จาร	จารเป็นอักษรประมาณหน้าละ ๓๐๐ - ๓๕๐ คำ ไม่ได้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป ลายมือผู้จารไม่คงที่ ลักษณะตัวอักษรกลม อ่านยาก และดู
ไม่งาม มีข้อผิดพลาดและบกพร่อง มาก มีการตกหล่นเกี่ยวกับสระและนิคคหิต บางครั้ง
จารคำซ้ำกัน ส่วนลักษณะของลานจะเก๋กว่าฉบับอื่น ๆ ที่มีอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ และ
จะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลธ.๑

๒. ฉบับล่องชาดฉบับที่ ๒ เป็นฉบับของห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ
ท่าवासกรี กรุงเทพมหานคร อยู่ในตู้ที่ ๑๗๐ ชั้นที่ ๕/๓ น. และมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ
ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก จารจบใน ๑๐ ผูก และมีครบ ทั้ง ๑๐ ผูก
ไม้ประกับ	ใช้ไม้ประกับธรรมคา
ปกและรองปก	ใช้ลานเปล่า ๔ ลาน ทั้งข้างหน้าและข้างหลังผูก

ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๕.๐ x ๕๖.๐ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดตัวอักษร	จารเป็นตัวอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร ปีที่จาร	จารด้วยตัวอักษรหน้าละประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ พ.ศ. ๒๓๗๕

ลักษณะทั่วไปคล้ายมือคองที่สมำเสมอ มีความประณีตตลอดทั้งฉบับ การใช้คำ
ตัวสะกด ตลอดถึงไวยากรณ์ มีความถูกต้องคล้ายฉบับรัตนาคำไทเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้
ที่ปกหน้าของคัมภีร์ยังได้จารบอกไว้ว่า "อินทสุวณณภิกขุ เป็นผู้จัดแจง กักราชล่วงแล้ว
ไค้ ๒๓๗๕ พระวัสสา ปีมะโรง จัตวาศก หนังสือพระยาสุรเสนา ท่านผู้หญิงพูน สร้าง
ไว้ในพระศาสนา" ส่วนสภาพของลานจัตว่าอยู่ในสภาพที่ดีและไม่ถึงกับเก่านัก ทั้งนี้
อาจจะขึ้นอยู่กับการเก็บรักษาก็ได้ และจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลช.๒

๓. ล่องชาดฉบับที่ ๓ เป็นฉบับของห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ
ที่วาสูกวี กรุงเทพมหานคร เก็บไว้ในตู้ที่ ๑๒๗ ชั้นที่ ๔/๔ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ
ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๕ ผูก จารจบใน ๕ ผูก และมีครบ ทั้ง ๕ ผูก
ไม้ประกบ	ใช้ไม้สักธรรมดาไม่ทาสี
ปกและรองปก	ใช้ลานเปลาข้างหน้า ๕ ลาน และข้างหลัง ๓ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๔.๖ x ๕๖.๐ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารเป็นตัวอักษรขอมบรรจง

จำนวนตัวอักษร จารควยตัวอักษรประมาณหน้าละ ๓๕๐ - ๔๕๐ คำ
ปีที่จาร ไม่ได้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป จารควยลายมือที่ไม่คงที่ บางผูกความประณีตบรรจงและ
เรียบร้อย ตัวอักษรโต แต่บางผูกตัวอักษรเล็ก มีการต่อเติมในที่บางแห่ง ทำให้เห็น
ถึงความแตกต่างของลายมือในแต่ละผูกได้อย่างชัดเจน ในด้านการใช้คำและไวยากรณ์
ถูกต้องเป็นส่วนมาก ส่วนสภาพของลานอยู่ในสภาพที่ดี ถึงแม้ว่าจะดูค่อนข้างเก่าไปก็ตาม
ข้อที่ต่างจากฉบับอื่นอีกอย่างหนึ่งก็คือ ไม่นิลาทว่าควยงาข้างทวนห่อไว้กับคัมภีร์ควย
และเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลข.๓

๔. ล่องชาดฉบับที่ ๔ (ลข.๔) เป็นฉบับของทองสมุทวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ
ท้าวสุทรี กรุงเทพมหานคร เก็บไว้ในตู้ที่ ๑๘ ชั้นที่ ๑ (๓๖๕๖) และมีลักษณะเฉพาะที่
สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และมีครบทั้ง ๑๐ ผูก
ไม้ประดับ	ใช้ไม้ประดับธรรมดาไม่ทำสี
ปกและรองปก	ใช้ลานเปล่าข้างละ ๖ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๕.๐ x ๕๘.๐ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดตัวอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารควยอักษรหน้าละประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร	ไม่ได้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป จารควยลายมือเดียวกันหมด ตัวอักษรบรรจงงดงาม อ่านง่าย
การใช้คำศัพท์ ไวยากรณ์ ตลอดจนการตกหล่นของตัวอักษรมีน้อย ลานที่ใช้จารอยู่ใน
สภาพที่ใหม่ อาจจะเป็นเพราะเก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีก็ได้ ไม่เคยมีใครใช้อ่านมา
ก่อน สังเกตได้จากลานแต่ละลานจะเกาะติดกันแน่น ที่ขอบทั้งสองด้านของลานทวนควยทอง

ตรงสี่แฉงมีเส้นสีทอง สีดำ และสีแดงสลับกัน เจ้าหน้าที่ได้เก็บตัวอย่างไว้กับคัมภีร์
ปัญจคตบาติ ๑ ผูกจบ กับปัญจคตบาติฎีกา ๓ ผูกจบ และจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า
ลช.๔

๕. ล่องชาคฉบับที่ ๕ เป็นฉบับของห้องสมุดควชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ
ท่าわาสุกรี กรุงเทพมหานคร อยู่ในตู้ที่ ๑๒๗ ชั้นที่ ๔/๔ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก และมีครบทั้ง ๑๐ ผูก
ไม้ประกบ	ใช้ไม้ประกบธรรมดา
ปกและรองปก	ใช้ลานเปล่าหน้าผูก ๒ ลาน และหลังผูก ๕ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๔.๘ x ๕๔.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดตัวอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารด้วยอักษรหน้าละประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร	จารในสมัยรัชกาลที่ ๔

ลักษณะทั่วไป ลายมือที่จารไม่ถอยประณีต ตัวอักษรค่อนข้างกลม จารผิดและ
ตกหล่นมาก คำที่จารผิดจะใช้วิธีขีดฆ่า ลายมือไม่สม่ำเสมอ จึงดูไม่ถอยจะเป็นระเบียบ
ไม่สะดวกตาในการอ่าน ที่ใบห้วคัมภีร์คานนอก เจ้าหน้าที่ได้เขียนบอกไว้ว่า จารสมัย
ร.๔ ลานอยู่ในสภาพที่เก่า เชือกที่ร้อยผูก เป็นฉบับที่ไม่ชวนอ่านฉบับหนึ่ง และจะเรียก
ฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลช.๕

๖. ล่องชาคฉบับที่ ๖ เป็นฉบับของห้องสมุดควชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ
ท่าわาสุกรี กรุงเทพมหานคร และเก็บไว้ในตู้ที่ ๑๒๗ ชั้นที่ ๔/๔ มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ
ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก แต่คงเหลือเพียง ๕ ผูก ขาดผูกที่ ๔ ไปหนึ่งผูก
----------	--



ไม้ประกับ	ใช้ไม้สักธรรมดาไม่ทาสี
ปกและรองปก	ใช้ลานเปล่าข้างละ ๓ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๔.๗ x ๕๐.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดตัวอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารควยอักษรหน้าละประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร	จารในสมัยรัชกาลที่ ๔

ลักษณะทั่วไป ตัวอักษรขนาดเล็กและค่อนข้างกลม เส้นไม่สวย มีการจารผิดพลาตและตกหล่นมาก จึงดูไม่ค่อยประณีต การใช้คำและไวยากรณ์ก็ผิดมาก ลานอยู่ในสภาพที่เก่า ที่ลานห่อหุ้มด้วยกระดาษที่เขียนบอกไว้ว่า จารสมัย ร.๔ และจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลัซ.๖

๗. ล่องชาดฉบับที่ ๘ เป็นฉบับของห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ ท้าววาสกรี กรุงเทพมหานคร อยู่เลขที่ ๑๒๗ ชั้นที่ ๔/๔ และมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งกัมภีร์มี ๑๐ ผูก และมีครบทั้ง ๑๐ ผูก
ไม้ประกับ	ใช้ไม้สักธรรมดาไม่ทาสี
ปกและรองปก	ใช้ลานเปล่าทั้งข้างหน้าและข้างหลังผูกข้างละ ๕ ลาน
ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๕.๔ x ๕๕.๘ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในหน้าลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดของอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนตัวอักษร	จารควยอักษรหน้าละประมาณ ๓๕๐ - ๔๐๐ คำ
ปีที่จาร	รัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๓๕๘

ลักษณะทั่วไป จารคล้ายลายมือประณีตบรรจง งดงามและชัดเจน ข้อผิดพลาดหรือบกพร่องก็คือ มีการตกลงหรือจารซ้ำคำคล้ายกับฉบับอื่น ๆ โดยทั่วไป ลานก็อยู่ในสภาพที่ดี ที่ปกได้จารบอกชื่อผู้สร้างและปีที่จารไว้ด้วยว่า "พระพุทธศักราชล่วงแล้ว ๒๓๕๔ พระราชา ปิฎก สัพทก เจ้าพระยาทิพโกษา กับท่านผู้หญิงกู สร้างไว้ในพระศาสนา" และจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลข.๗

๔. ล่องชาดฉบับที่ ๔ (ลข.๔) เป็นฉบับของห้องสมุดวชิรญาณ หอสมุดแห่งชาติ ทำวาสุกรี กรุงเทพมหานคร อยู่ในตู้ที่ ๒๑ ชั้นที่ ๕/๓ น. มีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ ดังนี้

จำนวนผูก	ทั้งคัมภีร์มี ๑๐ ผูก แต่คงเหลือเพียง ๕ ผูก
	ชาดผูกที่ ๕ ไปหนึ่งผูก
ไม้ประกบ	ใช้ไม้ประกบธรรมดาไม่ทาสี
ปกและรองปก	ใช้ลานข้างละลาน โดยไม่มีรองปก
ขนาดใบลาน	ใช้ลานขนาด ๔.๔ x ๕๔.๕ ซม.
จำนวนใบลาน	ใช้ลานจารผูกละ ๒๔ ลาน
จำนวนบรรทัด	จารในลานหน้าละ ๕ บรรทัด
ชนิดตัวอักษร	จารเป็นอักษรขอมบรรจง
จำนวนอักษร	จารด้วยอักษรหน้าละประมาณ ๔๐๐ - ๔๕๐ คำ
ปีที่จาร	ไม่ได้บอกปีที่จารไว้

ลักษณะทั่วไป ตัวอักษรมีขนาดเล็ก ลายมือไม่งามและไม่ค่อยจะเรียบร้อย มีรอยขีดและเขียนแก้คอเค็ม ตัวอักษรเลอะเลือน จึงทำให้อ่านยาก ข้อบกพร่องหรือความผิดพลาดทางการจารคำตลอดถึงไวยากรณ์ มีคล้ายกับฉบับอื่น ๆ และลานอยู่ในสภาพที่เก่าไม่ชวนให้จับและจะเรียกฉบับนี้เป็นอักษรย่อว่า ลข.๔

ข้อบกพร่องในการจารึกอักษรจกกวาทิปปิ

ในการตรวจสอบครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเอาอักษรจกกวาทิปปิฉบับต่างๆจำนวน ๑๖ ฉบับ มาทำการสอบถาม และได้พบข้อบกพร่องหรือความผิดพลาด ซึ่งพอจะสรุปได้เป็นข้อๆ ดังนี้

๑. ความบกพร่องโดยทั่วไป ดังนี้

๑.๑ ผู้จารึกได้แบ่งวรรคตอนให้เป็นวรรค หรือเป็นคำๆเหมือนอักษรไทย แต่จะจารติดต่อกันไป แม้แต่ตอนจบกัณฑ์และขึ้นกัณฑ์ใหม่ ก็จารลงในบรรทัดเดียวกันกับกัณฑ์ก่อน โดยใช้แต่เพียงเครื่องหมายมหัพภาคคั่นเท่านั้น และมิได้ออกชื่อเรื่องของกัณฑ์ต่อไปว่า จะกล่าวถึงเรื่องอะไร ทำให้ไม่สะดวกในการแยกคำ และการอ่าน ตลอดจนถึงการสรุปเนื้อหาของเรื่องในแต่ละกัณฑ์ เช่น

๑.๒ จารคาบเกี่ยวคำระหว่างบรรทัด หรือระหว่างหน้า เช่น คำว่า อสงฺเข อยู่บรรทัดหนึ่ง ส่วน ญฺยกา อยู่อีกบรรทัดหนึ่ง ทั้งๆที่เป็นคำๆเดียวกัน(๕๕/๘) ปรุ กับ ฌาสวสุสานิ อยู่ต่างบรรทัดกัน ทั้งๆที่เป็นคำๆเดียวกันเป็นต้น(๕๕/๑๕)

๑.๓ การใช้เครื่องหมายยัติภังค์ จะใช้ไม่เหมือนกัน จึงทำให้ผู้อ่านหลงในเครื่องหมายได้ เช่น ฉบับที่จารเป็นอักษรลานนาไทย จะใช้รูป : แต่ฉบับที่จารเป็นอักษรขอมจะใช้รูป ะ แทน

๑.๔ สระ อา ที่อยู่สุดบรรทัด ซึ่งมีเนื้อที่ที่จะจารไม่พอ จะใช้เครื่องหมาย ๘ ไว้บนตัวอักษรที่สระ อา นั้นกำกับ เช่น มหาสรา(๕๑/๑) วุฑฺฒคฺคา(๕๓/๕) ปคฺคา(๕๕/๑๔) ไม่ใช่รูปของสระ อา ตามปกติ จึงต้องใช้การสังเกตจึงจะรู้ว่า นั้นเป็นวิธีการจารสระ อา ที่ตก

๑.๕ เมื่อจารผิดจะใช้เครื่องหมายไม่เหมือนกัน เช่น บางฉบับจะใช้เครื่องหมายวงกลม และบางฉบับจะใช้เครื่องหมายขีดทับลงบนตัวอักษรที่จารผิด วิธีการที่ไม่เหมือนกันนี้ จะทำให้เกิดการฉงนได้

๑.๖ เมื่อจารตก จะจารตัวที่จารตกไว้ข้างบนข้างล่างข้างข้าง
ตรงที่จารตก โดยไม่มีคหลักให้แน่นอนว่า จะไว้ข้างบนหรือข้างล่าง ทำให้
ผู้อ่านเกิดความไม่แน่ใจว่า ตัวที่จารตกนั้นอยู่บนหรือตรงกลาง

๒. บทพระองค์เพราะความสะเพร่าในการจาร เท่าที่สังเกตมีดังนี้

๒.๑ จารสระตก เช่น อายุกาหารโต เป็น อายุกาหารโต
(๔๓/๒) คณนาโต เป็น คณนโต(๔๓/๒) ปริมาญ เป็น ปริมาญ(๔๓/๕)
เปตินิกายาทีสุ เป็น ปตินิกายาทีสุ(๔๓/๑๒) ภงคุปจุเจทา เป็น ภงคุปจุเจทา
(๔๓/๑๗)

๒.๒ จารพยัญชนะตก เช่น ปริจินนูปมาณนุติ เป็น ปริจ-
ฉินนูปมาณนุติ(๔๓/๑๐) หสวสุสาฎกา เป็น หสวสาฎกา(๔๔/๕) ขรามรณสุ
สนุติกัม เป็น ขรามรณสุ สนุติกัม(๔๔/๒๐)

๒.๓ จารนิคคหิตตก เช่น วินิจฉยัม เป็น วินิจฉย ปกิณณกัม
เป็น ปกิณณก(๔๓/๓) มนุสุสาทีนัม เป็น มนุสุสาทีนัม กถัม เป็น กถ(๒๐/๑๒)
สตุคานัม เป็น สตุคาน(๔๓/๑๐) เทวานัม เป็น เทวาน(๔๖/๒๑)

๒.๔ จารสระหรือนิคคหิตเกินความจำเป็น เช่น วุฑฺฒนเย
เป็น วุฑฺฒนเยเว(๔๓/๑๕) สภาเวเน เป็น สภาเวเน(๔๔/๑๒) อุตฺตรภู-
วาสีโน เป็น อุตฺตรภูวาสีโน(๔๔/๑๑)

๒.๕ จารพยัญชนะเกินความจำเป็น เช่น วุฑฺฒนเยเนเว
เป็น วุฑฺฒนเยเนเว(๔๓/๑๕) ขราย สนุติกัม เป็น ขรายสุสิ สนุติกัม
(๔๔/๒๐) เวทิตพฺพา เป็น เวทิตพฺพา(๔๕/๖) อากฺสุสโร เป็น อากฺสุสรา-
โร(๔๗/๑๑) สคฺโค เป็น สคฺโค(๔๕/๕)

๓. จารพยัญชนะผิดพลาด มีดังนี้

๓.๑ จารผิดพลาดเพราะรูปพยัญชนะคล้ายคลึงกัน เช่น
ก กับ พ กทาจิ เป็น พทาจิ(๔๔/๕) สุสิลกาเล
เป็น สุสิลพาเล(๔๔/๕)

ค. กับ ต. อากิฏฐชฎายคณุปคานํ เป็น อากิฏฐชฎายคณุปคานํ
(๔๗/๑๕)

ป. กับ จ. นว จ เป็น นว ป (๔๖/๑๐) จริยาภิฏากวณณา
เป็น ปริยาภิฏากวณณา (๔๘/๔)

ป. กับ ม. ออุปาลกานี เป็น ออุปาลกานี (๔๓/๑๗)

ฐ. กับ ถ. ปฐมวคฺเค เป็น ปถมวคฺเค (๕๐/๕)

ผ. กับ ภู. อนาคามีผลมุปี เป็น อนาคามีภูลํปี (๕๔/๑๖)

๓.๒ จารผิดพลาดเพราะพยัญชนะมีเสียงเหมือนกัน หรือคล้ายคลึงกัน

เช่น

ฎ. กับ ค. เช่น ฎีกา เป็น คีกา (๔๗/๔)

ณ. กับ น. เช่น ปริจินฺนปฺปมาณนฺติ เป็น ปริจินฺนปฺปมาณนฺติ
(๔๓/๑๐)

ฐ. กับ ถ. เช่น ฐปนาการวฺคฺคิตาย เป็น ถปนาการวฺคฺคิตาย
(๔๓/๕)

๓.๓ จารผิดพลาดเพราะซ้อนหรือไม่ซ้อนพยัญชนะตามภาษานิยม เช่น

อญฺญํ เป็น อญฺ หุสสีลา เป็น หุสสีลา (๔๔/๕)

ทสฺวสฺสาชฺญา เป็น ทสฺทสฺวสฺสาชฺญา (๔๔/๑๔)

ปญฺญาสฺวสฺสานี เป็น ปญฺญาสฺวสฺสานี (๔๖/๒)

๓.๔ จารผิดพลาดเพราะซ้อนพยัญชนะต่างรูปกัน เช่น

ปฏฺฐาย เป็น ปตฺถย (๔๔/๑๖)

วคฺเคน เป็น วคฺเณ (๕๕/๑๖)

จตุตฺถํ เป็น จตุตฺถํ (๕๐/๑๗)

สณฺฐหนฺเต เป็น สณฺพหนฺเต (๕๖/๑๗)

๔. ความผิดพลาดในการจารสระ เท่าที่สังเกตเห็นดังนี้

๔.๑ จารสระ อะ เป็น สระอื่น ๆ เช่น
 เนรยิกานัม เป็น เนรยิกานัม (๔๔/๖)
 พรหมปโรหิตานัม เป็น พรหมปโรหิตานัม (๔๗/๑๐)
 เวทปณฺดาณญจ เป็น เวทปณฺดาณญจ (๔๗/๑๓)

๔.๒ จารสระ อา เป็นสระอื่น ๆ เช่น
 พรหมโณ เป็น พรหมโณ (๔๕/๓)
 มานุสฺสกาณิ เป็น มานุสฺสกาณิ (๔๖/๔)
 ทิชฺชายุกา เป็น ทิชฺชายุกา (๔๕/๑๑)

๔.๓ จารสระ อิ เป็น สระอื่น ๆ เช่น
 เนรยิกานัม เป็น เนรยิกานัม (๔๕/๖)
 สฏฺฐริญฺจ เป็น สฏฺฐริญฺจ (๔๖/๑๔)
 ปริจฺฉินฺนสฺส เป็น ปริจฺฉินฺนสฺส (๕๑/๔)

๔.๔ จารสระ อี เป็นสระอื่น ๆ เช่น
 ปญฺจสิลาณิ เป็น ปญฺจสิลาณิ (๔๔/๑๒)
 สิขณฺตฺติ เป็น สิขณฺตฺติ (๔๓/๑๓)
 ชิวิตสฺส เป็น ชิวิตสฺส (๔๔/๒๐)

๔.๕ จารสระ อุ เป็นสระอื่น ๆ เช่น
 เขภฺยเยน เป็น เขภฺยเยน (๔๓/๑๒)
 มหาไวรุเว เป็น มหาไวรุเว (๕๒/๑)
 วิภฺจคานฺฎฺฐิกา เป็น วิภฺจคานฺฎฺฐิกา (๕๖/๖)

๔.๖ จารสระ อู เป็นสระอื่น ๆ เช่น
 รูปารูปชิวิตินฺทรียานิ เป็น รูปารูปชิวิตินฺทรียานิ (๔๓/๑๖)
 จตุสฺ เป็น จตุสฺ (๕๔/๑๑)
 กณฺทมุลฺ เป็น กณฺทมุลฺ (๕๕/๑๑)

๔.๓ จารสระ เอ เป็นสระอื่น ๆ เช่น
 กฺปฺเปกเตโส เป็น กฺปฺปกเตโส (๔๔/๑๔)
 คิฏฺฐติ ๑ เปฯ เป็น คิฏฺฐติ โป (๕๐/๕)
 กจฺเจยฺย เป็น คจฺเจยฺย (๕๕/๑)

๔.๔ จารสระ โอ เป็นสระอื่น ๆ เช่น
 อุตฺตรภูวาลีโน เป็น อุตฺตรณฺวาลีเน (๔๔/๑๑)
 โสฬฺพรหฺมโณ เป็น เสฬฺพรหฺมโณ (๔๕/๑๕)
 วสฺสโกฎฺฐิโย เป็น วสฺสาเกฎฺฐิโย (๕๖/๑๐)

๕. ความผิดพลาดในการจารนิคคหิต เท่าที่สังเกตพบมีดังนี้

๕.๑ จารผิดพลาดเพราะสับสนนิคคหิต เช่น
 ความโกชกานํ เป็น ความโกชกาน (๔๕/๑๔)
 เศลํ ปน เป็น เศล ปน (๔๖/๕)
 กามาภวํ เป็น กามาภว (๖๐/๒๓)

๕.๒ จารผิดพลาดเพราะเผลอเรอ โดยสับสนนิคคหิตในคำที่ไม่มีนิคคหิต

เช่น

อุตฺตรภูวาลีโน เป็น อุตฺตรณฺวาลีโน (๔๔/๑๑)
 คํ ปน เป็น คํ ปน (๔๗/๗)
 สนฺธาย เป็น สนฺธาย (๕๓/๖)

๕.๓ จารผิดพลาดเพราะไม่แปลงนิคคหิตเป็นพยัญชนะสังโยค ตามหลักเกณฑ์การแปลงนิคคหิต หรือแปลงนิคคหิตไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ เช่น

สคฺคฺจฺจคฺคฺตฺตฺรฎฺฐิโก เป็น สคฺคฺคฺจฺจคฺคฺตฺตฺรฎฺฐิโก (๔๕/๑๗)
 คิํสาย เป็น คิํจฺจสายน (๔๕/๑๔)
 สจฺจเมทโก เป็น สจฺจเมทโก (๕๖/๔)

หลักเกณฑ์การเลือกคำ ประโยค หรือข้อความในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้พยายามกลั่นกรองหาวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งฉบับที่มีคำ ประโยค หรือข้อความที่ใกล้เคียงกับต้นฉบับของผู้รจนานำมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยนำเอาคัมภีร์ จักรกวางพิทีปนิพนธ์ต่างๆเท่าที่มีอยู่ทั้งหมด มาเปรียบเทียบเพื่อหาข้อแตกต่างและเหมือนกัน เมื่อพบคำ ประโยค หรือข้อความใดๆในฉบับต่างๆไม่ว่าจะเป็นในค่านการใช้คำ ไวยากรณ์ การแทรกคำหรือข้อความเข้ามา ผู้วิจัยจะถือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกคำ ประโยค หรือข้อความดังต่อไปนี้

๑. ถ้าคำ ประโยค หรือข้อความเหมือนกันทั้ง ๑๖ ฉบับ ที่นำมาสอบทานกันตรงกัน ก็ถือว่าเป็นคำ ประโยค หรือข้อความที่ถูกต้อง จะนำไปใช้เป็นฉบับที่ตรวจสอบชำระแล้วในบทที่ ๒ ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

๒. ถ้าคำ ประโยค หรือข้อความในแต่ละฉบับ จะเป็นส่วนน้อยหรือส่วนมากก็ตาม มีความแตกต่างกันทั้งค่านคำ ประโยค หรือข้อความ ก็จะเลือกเอาคำ ประโยคหรือข้อความที่เห็นว่าถูกต้องตามหลักของไวยากรณ์บาลี และประกอบด้วยคำแปลเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้วจะไม่เสียความ มาเป็นหลักในการพิจารณาเลือก

๓. ถ้าแต่ละฉบับเมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ให้ความหมายที่เหมือนกัน ต่างกันแต่เพียงรูปคำ ก็จะถือเอาฉบับที่สันนิษฐานว่า น่าจะเป็นฉบับเก่ากว่าฉบับอื่นๆ มาเป็นหลักในการพิจารณาเลือกคำ

๔. ถ้าในต้นฉบับส่วนมากใช้คำต่างกัน และเป็นคำที่ใช้อักษรวิธีผิดไปจากพจนานุกรมที่ใช้เป็นหลักในการเขียนอักษรวิธีในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ หรือในกรณีที่เมื่อแปลแล้วไม่ได้ความที่ชัดเจน แต่มีคำใช้ถูกอยู่เพียงฉบับเดียวหรือสองฉบับ ก็จะถือเอาค่านั้นว่า เป็นคำที่ถูกต้อง และจะนำมาใช้ในฉบับที่ตรวจสอบชำระแล้วในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

๕. การเขียนรูปคำภาษาบาลีในฉบับที่ชำระแล้ว จะยึดตามอักษรวิธีในหนังสือต่อไปนี้ ตามลำดับความสำคัญมากน้อย คือ

จันทบุรีนฤนาท, พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระ : ปทานุกรมบาลี - ไทย - อังกฤษ

สันสกฤต ฉบับพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาท. พระนคร : มหา-
มกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๑๒

ชินวรสิริวัฒน์, พระบรมวงศ์เธอกรมหมื่น. พระคัมภีร์อภิธานปิฎกพิภิกา หรือพจนานุกรมภาษา

บาลีแปลเป็นไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๕๖

ประยูทธ หลงสมบุญ. พจนานุกรมบาลี - ไทย . กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๘

แปลก สนธิรักษ์(ป.ช.๘). พจนานุกรมบาลี - ไทย. พระนคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๐๖

พระวิสุทธิสัมโพธิ(เจ้าย ป.ช.๘). ปทานุกรมกิริยาอาชยาต. พระนคร : เลี้ยงเชียง-
ธรรมประทีป, ๒๔๘๕

พระอุครคณาธิการ(ชวินทร์ สระคำ) และพระมหาจำลอง ภูริปัญโญ. พจนานุกรมบาลี

ไทย ฉบับนักศึกษา. พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๐๘

Buddhadatta Mahathera . Concise Pali - English Dictionary .

Colombo : Colombo Apothecaries, Co, Ltd., 1968

Dauids Rhys, T.W. The Pali Text Society's Pali - English

Dictionary . Surrey : The Pali Text Society, Chipstead,
1925

Malalasekera, G.P. A Dictionary of Pali Proper Names . 2 Vols.

London : The Pali Text Society, 1974

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะการใช้คำและไวยากรณ์

๑. การใช้คำศัพท์ ผู้รจนานำคำมาใช้อย่างถูกต้องตรงตามความหมายที่นิยมใช้กันในภาษาบาลี เช่น

๑.๑ คำที่แปลว่า อาศัยเหตุ ใช้คำว่า ปฏิจฺจ (๒๑/๑๕) อาศัยคนที่อยู่ หรือ กระทบ ใช้คำว่า วลี (๕๒/๒๒)

๑.๒ คำที่แปลว่า "เกิดมีขึ้น" ใช้คำว่า อุกฺปฺชฺชติ (๕๗/๒๒) ถ้าหมายถึงเกิดในภพต่าง ๆ จะใช้คำว่า "นิพฺพตฺตา" (๕๘/๑๘)

๑.๓ คำที่แปลว่า "ดำรงชีวิตอยู่ในสถานที่มีความสุข" จะใช้คำว่า ภิฏฺฐนฺติ แต่ถ้ายังดำรงชีวิตในสถานที่ที่ไม่มีความสุข จะใช้คำว่า ยาเปณฺติ (๕๖/๗)

๑.๔ คำที่แปลว่า "ปล่อย" แต่ยังคงติดอยู่กับที่ที่ปล่อยออกมา จะใช้คำว่า มุญฺจติ (๕๒/๑๑) แต่ถ้าปล่อยให้พ้นออกมาจากที่นั้น จะใช้คำว่า มุจฺจติ (๕๒/๑๘)

๑.๕ คำที่แปลว่า "น้อย" ถ้าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นจะต้องได้ จะใช้คำว่า ขุพฺพฺทกา (๕๘/๘) ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนจำเป็นจะต้องไม่ได้ จะใช้คำว่า อปฺปิ (๕๕/๘)

๑.๖ คำที่แปลว่า "เจริญ" มีใช้อยู่ ๒ คำ คือ วฑฺฒติ ใช้เป็นกริยา หมายถึงเพิ่มมากขึ้น (๕๘/๑๐) ถ้าเป็นคำนามจะใช้คำว่า สํวฺภู (๕๐/๓)

๒. หลักไวยากรณ์ จากการตรวจสอบชำระทั้ง ๑๖ ฉบับ ปรากฏว่าทุกฉบับมีข้อบกพร่องทางไวยากรณ์มาก ทั้งนี้ก็อาจจะเป็นเพราะความเลอเรือหรือความสะเพร่าของผู้จาร หรือมีฉันทะก็จะเป็นเพราะผู้จารไม่มีความรู้เกี่ยวกับภาษาบาลีเพียงพอก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีความผิดพลาดเกี่ยวกับการประกอบวิภคิต์และใช้ลึงค์ผิดพลาด เช่น

๒.๑ กริยาศัพท์มักจะไม่ประกอบวิภคิต์ผิดลึงค์และผิดพจน์ เช่น อธิขมฺมตฺตสฺสคณฺฑิกายนฺตุ มนุสฺसानํ กิฑฺดกํ อายุสฺสพฺพมาณํ วสฺสสฺสํ อปฺปิ วา ภิโยคิ วจัน ปน อิมสฺมิ พุทฺธูป ปาเท ชมฺพุทฺธิปกานเมว อายุ สฺนฺชาย วุตฺตาคิ ทิฏฺฐพฺพํ ฯ (๕๘/๑๓) หรือ อคฺคารมชฺเช วสฺนฺโต โสตาปฺนนาทโย

ยาวชีวิ คิหิพญชเนน คิฏฐุนติ (๕๕/๘)

๒.๒ นิยมใช้คำเอกพจน์ ทั้งๆที่คำนั้นบ่งบอกถึงความเป็นพหูพจน์ เช่น กบฏไป นาม มหากบฏไป กบฏเปกเทโส आयुगुपति ทิวโร ฯ (๕๕/๑๘) หรือ เตสิ ปน อหารโร สุขโม เควว นิฏฐุ ปคุโต ฯ (๕๕/๒๒)

๒.๓ การเรียงคำเข้าประโยค ในภาษาบาลีการเรียงคำเข้าประโยค มีส่วนประกอบที่สำคัญ ๒ ประการคือ ประธานกับกริยา ทั้งประธานและกริยาอาจมีคำขยายได้ เมื่อมีคำขยายก็ต้องเรียงคำไว้ข้างหน้าคำที่มันขยาย แต่ในคัมภีร์นี้บางแห่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์อันนั้น เช่น

นิมมานโรโต ยาว วสวตุตีโน อนุตร โยชนํ ปน จตุทเสว ลกขานิ
ปญจาสิตีสหสฺสํ อธิกฉสํ วิญญูญยํ ปณฺธิเตน ยฺยญฺญา ระยะเวลาจากภพนิมมานโรตี
ถึงภพวสวัตตี บัณฑิตผู้รู้นัยฟังทราบว่า ประมาณ ๑,๔๕๕,๖๐๐ โยชน์ (๖๕/๕)

ปริตฺตสุกกา ยาว เวหฺนฺยลา อู อนุตร อฏฐวีสนฺจ ลกขานิ สตุตาสิตี-
สหสฺสํ อธิกํ ทฺวิสคฺญฺเจว โยชนานํ ปมาณโต ฯ ส่วนระยะเวลาตั้งแต่ชั้นปริตตสุกกา
ถึงชั้นเวหฺนฺยลา โดยประมาณเป็นระยะเวลา ๒,๔๘๓,๒๐๐ โยชน์ (๖๕/๒๓)

๒.๔ นิยมอธิบายความหมายของคำแบบประโยคอรธกถา หรือประโยค
แก้อรธ คือประโยคที่อธิบายข้อความที่มีอยู่ในคถา หรือบทตั้ง เช่น

คตฺถ อายุโตติ มนุสฺสาหิเน อายุโต आयुति ज प्रमायु अधिपेत्ति ฯ
บรรดาเรื่องปกิณณะเหล่านั้น ข้อที่ว่า โดยอายุ ดังนี้ ความว่า โดยอายุของสัตว์
ทั้งหลายมีมนุษย์เป็นต้น ก็คำว่า อายุ ดังนี้ ทรงประสงค์เอาอายุอย่างสูง (๑/๘)

อุปนียติ ปริกฺขียติ นิรุชฺฌติ อุปลจฺจติ อนุพุพฺเพน มรณํ อุเปตฺติ อตุโถฯ
บทว่า อุปนียติ คือยอมสิ้นไป ย่อมดับไป ไก่แก่ยอมเข้าถึง อธิบายว่า เข้าไปใกล้
ความตายโดยลำดับ (๕๕/๑๕)

๒.๕ นิยมการแต่งประโยคแบบวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบว่า คำนั้น ๆ
ทำไมจึงเรียกอย่างนั้น ประโยคท่านองนี้โดยมากจะใช้กับชื่อเฉพาะ เช่น

ชมพูทิวลิปติ ชมพูยา ปญญาโต ปากโต ทิวลิปติ ชมพูทิวลิป บทว่า
ชมพูทิวลิป ดังนี้ อธิบายว่า ชื่อว่า ชมพูทิวลิป เพราะอรรถวิเคราะห์ว่า ทิวลิปที่รู้จักทั่ว
คือปรากฏโดยไม่ว่า (๗๒/๕)

อาหารภูษิติกาคิ อาหารโต ฐิติ เอเตสนติ อาหารภูษิติกา คำว่า
อาหารภูษิติกา ทั้งนี้ วิเคราะห์ว่า การดำรงอยู่ได้ของสัตว์ทั้งหลายเหล่านั้นเพราะ
อาหาร ฉะนั้น จึงชื่อว่าอาหารภูษิติกา (๕๖/๑๓)

๒.๖ เกี่ยวกับการใช้กาล เป็นข้อบกพร่องที่พบบ่อยในคัมภีร์นี้ คือ
กาลไม่ถูกต้อง บางครั้งกริยามีความหมายเป็นอดีต แต่ใช้กริยาเป็นปัจจุบันกาล ที่
ความหมายเป็นปัจจุบันกาลกลับไปใช้เป็นอดีตกาล เช่น

มนุสฺสคณนาย นวุทิวสฺสสทสฺสสฺสพฺปมานิ อโหสิ ๖ ค้วยการนับของ
มนุษย์ ก็จะทำกับ ๕ ล้านปี (๔๗/๓)

เอโก กิร กาศพุทฺธชฺรคฺชิตโต นาม เตปิฏกชโร ปฏิสมฺภรปฺปโต
มหาชินาสโว ปญญา ราชาญฺเฐ ๖ หุคฺวา มหาภิกฺขุสงฺฆปริวารโร เจคิยปพฺพตฺติหาเร
วสฺสตี ๖ ได้ยินมาว่า พระเถระรูปหนึ่งนามว่า กาศพุทธรักษิต ทรงพระไตรปิฎก เป็น
พระมหาชินาสพ ผู้บรรพชาปฏิบัติวิญญู เป็นผู้มีบุญ เป็นผู้ที่พระราชทานมูชา มีพระภิกษุ
หมู่ใหญ่เป็นบริวาร ประจำอยู่ที่เจดีย์บรรพตวิหาร (๕๒/๒๐)

๓. ส่วนนวนนิยม คือ การแสดงด้วยคำออกมาเป็นข้อความพิเศษเฉพาะ^๑
หรือหมายถึงกลุ่มคำชุดหนึ่ง หรือประโยคพิเศษชนิดหนึ่งซึ่งเมื่อแปลตามตัวอักษรแล้ว

^๑พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, พุทธศักราช ๒๔๘๓,

จะไม่ได้ความอย่างตรงไปตรงมา แต่จะได้ความหมายไปอีกอย่างหนึ่ง” ผู้วิจัยได้พบคำ
 ส่วนนาคังกล่าวนี้อยู่หลายแห่งในคัมภีร์นี้ คือ

๓.๑ อคารมชฺเฒ วสนฺตา แปลตามตัวว่า อยู่ในท่ามกลางเรือน แต่
 เป็นสำนวนใช้ในความหมายว่า อยู่ครองเรือน เช่น

อคารมชฺเฒ วสนฺตา ทิ โสคาปนฺนาทโย ยาวชิวํ คิหิพฺพณฺชเนน
 ติมฺมฺรณฺติ ฯ ก็พระอรหันต์ผู้มีพระโสคาบันเป็นต้น เมื่ออยู่ครองเรือนจะดำรงอยู่ในเพศ
 ศฤงษณ์จนตลอดชีวิต(๕๕/๘)

๓.๑ คำว่า ทิ ซึ่งเป็นคำประเพณีนิบาต ส่วนนาคังกล่าวนี้จะเรียงไว้ใน
 ตำแหน่งที่สองในประโยค ยกเว้นว่าจะมีนิบาตตัวอื่นอยู่ค้ำยเท่านั้น จึงจะเลื่อนนิบาต ทิ
 ไปเป็นตัวที่สาม แต่ในคัมภีร์นี้นิยมเรียง ทิ ไว้เป็นตัวที่สาม ทั้งๆที่ไม่มีนิบาตอื่นเลย
 เช่นดังตัวอย่างในข้อ ๓.๑ หรือ

เชโพ นิริเย ทิ พุทฺธเวทนีโย พุทฺธา ปจฺจโย โหติ สกุเต สุข-
 เวทนีโย ฯ จริงอยู่ น้ำลายเป็นที่ตั้งแห่งทุกขเวทนา เป็นปัจจัยในนรก เป็นที่ตั้งของ
 สุขเวทนา เป็นปัจจัยในสวรรค์(๕๘/๕)

๓.๓ คำว่า เอกโต แปลตามตัวว่า โดยข้างเดียวหรือข้างเดียว หรือ
 ข้างหนึ่ง แต่ในคัมภีร์นี้จะใช้ในความหมายว่า รวมกัน เช่น

เทโว ปน เอกโต กตฺวา ปริสุสมฺมฺเจว วิโนเทนฺติ ปาเลนฺติ จ ฯ
 แต่ทั้งสองรวมกันบรรเทาความเหน็ดเหนื่อยได้ค้ำย และหล่อเลี้ยงได้ค้ำย(๖๐/๔)

* เขวง สมสาร ป.๓.๕, ๓.๖. และประสาร ทองภักดิ์ ป.๓. ๘,
วิธีแปลไทยเป็นมคธ. (พระนคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๔๕๓), หน้า ๑๑๖-๑๑๕

๓.๔ ประโยค คำ หรือข้อความที่ยกมาอ้าง ถ้าไม่ต้องการจะยกมาทั้งหมดจะนิยมใช้คำว่า ฯลฯ หรือบางครั้งเผละเป็น ดู ก็มี แทนที่จะใช้ ฯ เป้า ความความนิยมที่ใช้กันในภาษามาลี เช่น

ยี่ มานุสสํ วสุสสํ ทาวทีสานํ เอโส เอโก รุคคินทีโว ฯลฯ เทน สิวจณเรน ทิพฺพํ วสุสสํ เตสํ อายุปปมาณํ : ร้อยปีมนุษย์เท่ากับคืนและวันหนึ่งของสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ ฯลฯ ร้อยปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นอายุประมาณของเทพชั้นดาวดึงส์เหล่านั้น (๔๖/๖)

๓.๕ คำแปลที่ว่า ครองราชสมบัติ จะใช้ส่วนว่า ราชย์ กาเรหิ ซึ่งแปลตามรูปคำว่า จงยังบุคคลให้กระทำซึ่งความเป็นพระราชา เช่น

ชฺมเมณ สเมณ ราชย์ กาเรหิ มหาราชาคี : มหาบพิตร ขอให้พระองค์เสวยราชสมบัติโดยธรรมสมาเสมอเถิด (๔๘/๑๓)

๓.๖ คำว่า ตาย จะใช้ส่วนว่า กาลํ กเรยฺญู เช่น
อดโข เต จตุตฺวาริ สวากา วสุสสคยาฎกา วสุสสคชีวิโน
วสุสสจฺจเยน กาลํ กเรยฺญู : โดยที่แท้ พระสวากเหล่านั้นมีอายุร้อยปี มีชีวิตอยู่
ร้อยปี ฟังกระทำกาลละโดยกาลล่วงไปร้อยปี (๔๘/๑๗)

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

คาดว่า เมื่อการวิจัยเรื่อง "คัมภีร์จักกวัตตีปนี กณฑ์ที่ ๒" นี้สำเร็จลงแล้ว ก็จะได้รับประโยชน์จากการวิจัยดังต่อไปนี้

๑. จะได้คัมภีร์จักกวัตตีปนีฉบับที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะคัมภีร์จักกวัตตีปนีที่มีอยู่ในปัจจุบันยังมีความแตกต่างกันอยู่มาก

๒. จะได้เผยแพร่คัมภีร์โบราณให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลาย ทั้งในหมู่พุทธ-ศาสนิกชน ทั้งในหมู่ผู้ที่สนใจในคัมภีร์พุทธศาสนาโดยทั่วไป ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๓. จะได้เป็นอุปกรณในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับวรรณคดีพุทธศาสนาได้กว้างขวางและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์ของผู้ริเริ่ม

๔. จะได้ความรู้เกี่ยวกับจักรวาลตามทัศนะของพระพุทธศาสนาและคัมภีร์โบราณได้ชัดเจนขึ้น เพราะคัมภีร์นี้ได้รวบรวมเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับจักรวาลจากที่ปรากฏในคัมภีร์ต่าง ๆ เข้ามาไว้ในคัมภีร์เดียวกัน

๕. จะได้ประกาศเกียรติคุณของพระภิกษุไทยในอาณาจักรลานนาไทย ผู้เป็นนักปราชญ์ทางภาษาบาลี ซึ่งมีผลงานดีเด่นหลายเรื่อง ให้เป็นที่ปรากฏแก่สาธารณชนมากขึ้น

๖. จะได้เพิ่มหนังสือประเภทวิชาการขึ้นมาอีกเล่มหนึ่ง เพราะเรายังขาดหนังสือประเภทนี้อยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือคัมภีร์พระพุทธศาสนาที่จารด้วยอักษรขอมและอักษรลานนาไทย ปรากฏว่ายังมีใ้ปรับปรุงและแปลออกมาเป็นอักษรไทยกลางและภาษาไทยอีกมาก วิทยานพนธ์ฉบับนี้จึงเป็นส่วนหนึ่ง ที่จะช่วยเพิ่มจำนวนหนังสือประเภทนี้ขึ้นมา

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย